

Når børn krænker andre børn

På døgntilbuddet Visslan i Sverige har alle 16 unge begået seksuelle overgreb, og stedet er præget af tryghed, nærvær, udvikling, tydelige regler og sikkerhedsforanstaltninger – tema om unge krænkere

8/2016

21. APRIL

ISSN 0105-5399

AnsvarshavendeForbundsformand
Benny Andersen**Redaktion**Jens Nielsen (redaktør), jni@sl.dk
Maria Rørbæk, mrv@sl.dk
Tina Løvbohm Petersen, tln@sl.dk
Steven Leweson (layout), stl@sl.dk

Prik, læserindlæg, artikler og anmeldelser er ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens eller organisationens mening. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt stof.

Alle artikler fra Socialpædagogen tilbage til 1999 kan findes på www.socialpaedagogen.dk/arkiv

Adresse

Socialpædagogen
Brolæggerstræde 9
1211 København K
Tlf. 7248 6000. Fax 7248 6001
Åbningstid: mandag-onsdag 9-15,
torsdag 9-17, fredag 9-13
redaktionen@sl.dk
www.socialpaedagogen.dk

Læserbreve og kronikker

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises. Kronikker bringes efter en redaktionel vurdering og må højst fylde 8.000 anslag. Læserbreve og kronikker, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet. Indlæg sendes til redaktionen@sl.dk

Annoncer

Sendes til redaktionen@sl.dk
Se priser, formater, deadlines osv. på www.socialpaedagogen.dk/annoncer

Kommende deadlines

Deadline for læserbreve og stillingsannoncer til 9/2016, der udkommer den 6. maj, er mandag den 25. april kl. 12.
Deadline for stillingsannoncer til 10/2016 er den 9. maj kl. 12.
For tekstsiderannoncer er deadline til 10/2016 onsdag den 4. maj.

Redaktionen af 8/2016 er afsluttet den 14.4.2016

Abonnement

Abonnementspris 2016:
969,00 kr. inkl. moms (24 numre)
Løssalg: 48,00 kr. + porto

Oplag

44.193 i perioden
1.7.14-30.6.15

Produktion

Datagraf Communications A/S, Aarhus

Forsideillustration

Louise Thrane Jensen

Medlem af:

KOMMENTAR

Der er én ting, vi ikke vil gå på kompromis med: medlemmernes sikkerhed

Nu skal der handling bag ordene

Af Verne Pedersen
Forbunds næstformand

FOTO: THOMAS PRISKORN

På tragisk vis mistede en ansat på et socialpsykiatrisk bosted livet efter at være blevet stukket ned af en beboer i påsken. Desværre er det femte gang siden 2012, at en ansat inden for det socialpædagogiske område er blevet slået ihjel på arbejdet af mennesker, de netop skulle hjælpe og passe på. Og desværre er det heller ikke første gang, Socialpædagogerne kræver politisk handling på området. Vi har – i lighed med en række andre faglige organisationer – i flere år foreslået en national handlingsplan for at forebygge og bekæmpe vold på de socialpædagogiske arbejdspladser. Men interessen for rigtigt at gøre noget ved voldsproblemet har været størst lige efter de tragiske drabssager. Derefter er den lige så langsomt ebbet ud. Det er vores klare ambition, at det skal være anderledes denne gang.

Lad os derfor begynde så konkret som muligt. Her er vores forslag til, hvad en national handlingsplan for at forebygge og bekæmpe vold på socialpædagogiske arbejdspladser kan indeholde:

Først og fremmest skal borgerne visiteres til tilbud, der har de rette faglige kompetencer og de nødvendige ressourcer til at løfte opgaven. Så skal den tværgående indsats mellem kommuner, regioner og de forskellige behandlingstilbud og bosteder styrkes, så indsatsen koordineres, og viden deles. Arbejdstilsynets rolle skal styrkes, når det handler om risiko for vold, ligesom Socialtilsynet også skal kigge på arbejdsmiljø og arbejdssikkerhed. Der skal ligge retningslinjer for risikovurderinger af udadreagerende borgere, så det sikres, at alle arbejdspladser, hvor der er risiko for vold, laver risikovurderinger. På pædagoguddannelsen skal der mere fokus på voldsforebyggelse og -håndtering, og vi skal have mere forskning og bedre vidensdeling på dette område. Endelig er mere efter- og videreuddannelse og øget brug af supervision en del af løsningen.

Drabet på Lindegården viser med al tydelighed, hvorfor det første punkt er så væsentligt: Når folk er så syge, som det var tilfældet med den pågældende beboer, der dræbte en ansat, så har man brug for lægefaglig behandling. Man har brug for psykiatere, som kan sikre den rette behandling. Det er afgørende nødvendigt, at der er sammenhæng mellem beboernes tilstand og de samlede faglige kompetencer.

Som konstruktiv fagforening vil vi gå langt for at skabe et godt vel-færdssamfund inden for de rammer, som politikerne stiller os til rådighed. Socialpædagoger er forandringsparate, fleksible og forsøger konstant at finde gode løsninger til gavn for de udsatte borgere, vi arbejder for at hjælpe. Men der er én ting vi ikke vil gå på kompromis med: medlemmernes sikkerhed.

Derfor kræver vi, at der kommer reelle tiltag på bordet, når vi i begyndelsen af maj mødes med regeringen om sikkerheden i psykiatrien. Der skal findes løsninger nu. Skåltalernes tid må være ovre!

INDHOLD

ILLUSTRATION: LOUISE THURMAGE-JENSEN

04 MAGTANVENDELSE

Et forslag om at tillade magtanvendelser over for anbragte børn uden registrering og indberetning er taget af bordet. I høringsperioden kom der heftig kritik fra bl.a. Socialpædagerne, fordi forslaget til Lov om voksenansvar ville tillade magtanvendelse i form af 'kortvarig fastholdelse og bortvisning' uden indberetning og registrering. Nu er lovforslaget ændret, så der i stedet tales om fysisk guidning – og i bemærkningerne understreges det, at fysisk guidning ikke er en magtanvendelse. 'Det er meget, meget glædeligt', siger Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen

04 Lovforslag ændret efter heftig kritik**06 UNGE KRÆNKERE**

Hver tredje seksuelle overgreb mod børn og unge begås af andre børn og unge under 18 år – og mange af overgrebene finder sted på opholdssteder og døgninstitutioner. Alligevel mangler der viden og handlingsplaner for, hvordan man håndterer seksualitet og overgreb blandt udsatte unge, viser nyt projekt. På døgn-tilbuddet Hvidborg tog man konsekvensen af et seksuelt overgreb og fik lavet en seksualpolitik. Og i Sverige har man etableret specialiserede døgninstitutioner kun for unge, der krænker andre unge seksuelt – et behandlingstilbud, som JanusCentret nu også vil udvikle i Danmark

06 Tag nu den svære snak om sex**11** Jamen, vi *skal* være paranoide**15** Pludselig stod vi med et overgreb**17** Planer om nyt specialiseret døgntilbud

06

FOTO: NILS LUND PEDERSEN

18 LEDELSE

Tre centerledere på det specialiserede handicapområde i Vejle gik all-in, da de i to måneder byttede job med hinanden. Med adgang til hinandens kalendere, møder og budgetter – og det fulde ansvar for den daglige ledelse. Formålet med jobrotationsprojektet var at ruske op i gamle vaner og se sig selv og arbejdspladsen fra nye vinkler. Og i sidste ende at blive skarpere på hvilke løsninger og tilbud, der gør borgerne mere selvstændige

18 Fuld adgang til maskinrummet**23 BØRNE- OG UNGDOMSPSYKIATRI**
Kampen i Esbjerg bar frugt**24 ARBEJDSMILJØ**

1.500 medarbejdere, tillidsvalgte og ledere fra kommunale arbejdspladser landet over var samlet i Vejle for at skyde SPARK i gang – et fælles initiativ, der sætter fokus på samarbejdet om et godt psykisk arbejdsmiljø.

24 Fælles initiativ skudt i gang**26 BØGER****27 HANDICAPPOLITIK**
Hvor skal vi hen nu?**28 KONTANTHJÆLPSLOFTET**
AE: Tusinder ryger ud i fattigdom**30 EGET VÆRELSE**
Støttekontaktpersonen er en livline**32 SYNSPUNKT**
Den socialpædagogiske kerne

MAGTANVENDELSE

Det er meget positivt at forslaget om magtanvendelse uden registrering på den måde er taget af bordet, for vi socialpædagoger er på ingen måde interesserede i yderligere magtbeføjelser

Verne Pedersen, næstformand, Socialpædagogerne

Lovforslag ændret efter heftig kritik

Forslaget om at tillade 'kortvarig fastholdelse og bortvisning' af anbragte børn uden hverken indberetning eller registrering blev modtaget med heftig kritik fra Socialpædagogerne og en lang række andre organisationer. Nu er lovforslaget ændret, så der tales om 'fysisk guidning' – og den ændring får flere kritikere til at ånde lettet op

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Det bliver alligevel ikke tilladt at anvende fysisk magt over for anbragte børn og unge uden indberetning og registrering. Det er konsekvensen af en ændring i et lovforslag om magtanvendelse, der ellers blev mødt med kritik i høringsperioden.

– Jeg ved ikke, om jeg vil kalde det en sejr, men det er i hvert fald meget, meget glædeligt, siger Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen.

– Jeg ånder faktisk lidt lettet op, for før syntes jeg, at lovforslaget på det punkt var endog meget problematisk, lyder det fra børnerettighedsjurist

Ingrid Hortelius Dall fra Børns Vilkår, mens formanden for Foreningen af døgn- og dagtilbud for udsatte børn og unge, FADD, Søren Skjødt siger:

– Før var jeg voldsomt bekymret. Nu synes jeg, at lovforslaget er blevet præciseret på en meget ansvarlig måde.

Børnenes retssikkerhed

Sagen drejer sig om forslaget til Lov om voksenansvar, der i januar blev sendt i høring. Den gang indeholdt kapitlet om magtanvendelser en bestemmelse, der i bestemte situationer ville tillade 'kortvarig fastholdelse og bortvisning' uden hverken indberetning eller registrering – og det vakte stor modstand.

I nærværende fagblad gav repræsentanter for såvel Socialpædagogerne som Socialtilsyn Hovedstaden, Børnerådet, Børns Vilkår og FADD udtryk for bekymring (læs artiklen 'Fastholdelse uden registrering' i Socialpædagogen nr. 4/2016). Flere mente, at børnenes retssikkerhed var i fare, bl.a. lederen af sektionen for børn og unge i Socialtilsyn Hovedstaden, jurist Kristina Vang Jensen, der sagde:

– I dag kan man sige, at der ikke er nogen form for fysisk magtanvendelse, der ikke skal indberettes, og det giver en garanti, fordi der så skal være eksterne øjne på enhver magtanvendelse. Men hvis det nye lovforslag bliver gennemført, får vi pludselig en gråzone, hvor nogle typer af magtanvendelse ikke skal indberettes – og det er problematisk i forhold til barnets retssikkerhed.

Nu er såvel Kristina Vang Jensen som Socialpædagogerne, FADD, Børnerådet og Børns Vilkår langt mere tilfredse – for efter høringsperioden er lovforslaget blevet ændret, så der med ministeriets egne ord er 'foretaget ændringer, så bestemmelsens formål og rækkevidde tydeliggøres yderligere'.

Fysisk guidning

Konkret betyder det, at der ikke længere tales om 'kortvarig fastholdelse og bortvisning' men om 'fysisk guidning'. Og mens paragrafferne om 'kort-

Diskuter på facebook

Skal fysisk guidning registreres og indberettes?

Hvilke krav bør der i dine øjne være til registrering og indberetning, når en socialpædagog fx lægger armen om en ung og siger, at han skal følge med – og den unge siger nej, men går med uden at gøre fysisk modstand?

Deltag i debatten på facebook / se hvordan på www.sl.dk/facebook

varig fastholdelse og bortvisning' stod i kapitlet om magtanvendelse, er paragrafferne om 'fysisk guidning' flyttet over i et helt andet kapitel – og det understreges i bemærkningerne, at 'fysisk guidning' ikke er en magtanvendelse.

– Det er meget positivt at forslaget om magtanvendelse uden registrering på den måde er taget af bordet, for vi socialpædagoger er på ingen måde interesserede i yderligere magtbeføjelser. Vi er interesserede i høj faglighed og kvalitet i anbringelsen, siger Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen.

I Børnerådet er der også tilfredshed og formand Per Larsen siger:

– Set i børneperspektivets ånd er ændringen god, fordi den i endnu højere grad sikrer børn mod overgreb.

Kristina Vang Jensen er ligeledes positiv.

– Når der nu tales om 'fysisk guidning' i stedet for 'kortvarig fastholdelse', er det tydeligt, at man taler om nogle helt andre og hverdagsagtige situationer end en magtanvendelse, hvor der bruges regulær fysisk magt, og hvor et barn fx lægges ned, fastholdes eller føres væk imod sin vilje. Nu er tvivlen er væk, så det med det fremsatte lovforslag må stå klart for enhver, at alle magtanvendelser skal indberettes og registreres.

Ingen fysisk tvang

I bemærkningerne til lovforslaget præciseres det da også, at 'fysisk guidning' ikke handler om fysisk tvang:

'Der er kun tale om fysisk guidning, så længe barnet eller den unge ikke gør fysisk modstand mod fx at blive ført et andet sted hen, det vil sige barnet eller den unge følger med uden modstand. Gør barnet eller den unge fysisk modstand mod den fysiske kontakt og/eller det, den voksne ønsker, at barnet eller den unge skal gøre, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre, idet fysisk kontakt herefter vil være at betragte som fysisk magtanvendelse.'

Kravet om at slippe, hvis barnet gør fysisk modstand, er en væsentlig ændring i forhold til det gamle lovforslag, hvor grænsen først gik ved 'markant' fysisk modstand.

Før lovforslaget blev ændret, var såvel Socialpædagogerne som Børns Vilkår, Børnerådet og FADD kraftige fortalere for, at 'kortvarig fastholdelse og bortvisning' i det mindste skulle registreres og indberettes på linje med andre magtanvendelser. Med den mildere bestemmelse om 'fysisk guidning' bliver der fra flere sider slækket lidt på kravet til registrering og indberetning.

Ingrid Hartelius Dall siger:

– Det kan godt være, at det på sigt viser sig, at det ikke giver mening at registrere og indberette fysisk guidning på linje med egentlige

magtanvendelser – men vi mener i hvert fald, at det i en prøveperiode bør monitoreres, så vi kan se, hvordan bestemmelsen om fysisk guidning bliver brugt i praksis. Opfatter børnene det som magtanvendelse? For selvom et barn ikke gør fysisk modstand, når en voksen lægger en arm om skulderen og siger, at det skal gå med, kan det jo godt opleves som et magtforhold, hvor der ikke er andre muligheder end at gå med.

Fokus på læring

Socialpædagogerne lægger vægt på, at fysisk guidning bliver registreret på en måde, der bliver tilgængelig for socialtilsynet.

– Pointen med registrering er at sikre læring og faglig udvikling, siger Verne Pedersen.

Søren Skjødt fra FADD mener ikke, at fysisk guidning bør registreres og indberettes på linje med magtanvendelser.

– Men jeg synes, at der bør være krav om intern registrering. Ikke når man giver et barn et kærligt klap på skulderen, men når man i en konfliktsituation berører barnet. Og det bør ske for at man efterfølgende kan reflektere over, hvad der er god praksis – og fx undgå at den fysiske guidning kommer til at eskalere en situation.

Børnerådet er derimod fortalere for registrering og indberetning af fysisk guidning på linje med egentlige magtanvendelser. Per Larsen siger:

– Vi skal simpelthen have registreret hele dynen for at få et ordentligt overblik over, hvad der foregår. Det duer ikke, at man kun har hukommelsen at støtte sig til, når man fx taler med socialtilsynet om, hvad der er foregået. Men det er klart, at man ikke skal registrere for registreringens skyld. Man skal registrere for at kunne bruge det læringsmæssigt og derved udvikle pædagogikken. ■

Set i børneperspektivets ånd er ændringen god, fordi den i endnu højere grad sikrer børn mod overgreb

Per Larsen, formand, Børnerådet

Bred politisk opbakning i Folketinget

Forslaget til Lov om voksenansvar er blevet førstebehandlet i Folketinget – og der er bred politisk opbakning fra alle partier undtagen Enhedslisten.

Flere politikere lagde dog vægt på, at loven skal evalueres efter to år, og at de vil følge den nøje – bl.a. med henblik på eventuelle justeringer i forhold til registrering og indberetning.

Enhedslisten mener, at der gives for mange nye magtbeføjelser. Bl.a. i form af den såkaldte 'afværgehjælp', der i bestemte situationer tillader fastholdelse for at undgå skade på ting.

Det forventes, at Lov om voksenansvar træder i kraft 1. januar 2017.

UNGE KRÆNKERE

Hvis børnene og de unge har ondt i maven over at snakke om det her, og de så skal snakke med nogle voksne, der også har ondt i maven over det, så kommer vi altså aldrig fra start

Gitte Møland, socialpædagog, Projekt SEBA

Tag nu den svære snak om sex

Der mangler viden og handlingsplaner for, hvordan man håndterer seksualitet og overgreb på opholdssteder og døgninstitutioner. Det oplever tre tilbud, der samarbejder om at styrke indsatsen over for børn og unge, der krænker andre børn og unge seksuelt

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Foto: Kissen Møller Hansen

Du er på kursus og har lige fået en opgave. Du skal tænke på din seneste seksuelle oplevelse – og så skal du vende dig mod din sidemand og fortælle vedkommende om din oplevelse.

Puha, det føles ikke rart. Pulsens stiger, du har det pludselig lidt varmt – og maven gør knuder. Det opleves på alle måder grænseoverskridende.

– Det er en øvelse, jeg ofte bruger, når jeg er ude og undervise fagpersonale. Så sidder deltagerne der med duggede briller og hjertebanken og mærker rent fysisk, hvor svært det egentlig er

at tale om sex og seksualitet, fortæller Anne Stærk Dickenson, psykolog på Rådgivningscenteret Projekt JUNO i Aarhus.

Sammen med Maja Leth Laursen, psykolog på JanusCentret i København, og socialpædagog Gitte Møland fra Projekt SEBA i Aalborg er hun i gang med at gennemføre projektet 'Børn og unge, der krænker andre børn og unge' som en del af regeringens overgrebspakke. Projektet, der er støttet med satspuljemidler i perioden fra 2013-2016, skal sikre, at der er et landsdækkende tilbud med kvalificeret behandling og støtte målrettet børn og unge, der begår overgreb eller udviser bekymrende seksuel adfærd.

Og en af de erfaringer, de tre kolleger har gjort sig, er, at netop seksualitet er et emne, der bliver talt alt for lidt om ude på mange af de bosteder og døgninstitutioner, hvor man arbejder med udsatte børn og unge.

– Når vi får henvist børn og unge til udredning og behandling, er det som regel først, når der er sket et overgreb, og der er foretaget en underretning. Men vi vil jo rigtig gerne i gang længe før, det går galt, og det kræver, at man ude på opholdsstederne og institutionerne er opmærksomme på, hvad seksualiserende adfærd er – og ikke mindst har talt om, hvordan man håndterer seksualitet blandt de her børn og unge, fortæller Maja Leth Laursen.

Spot bekymrende adfærd

JanusCentret har siden 2003 fungeret som udrednings- og behandlingssted. Og centrets forskning viser, at en stor del af de overgreb, der bliver begået mod børn og unge, foregår på døgninstitutioner og opholdssteder.

– Op mod en tredjedel af alle seksuelle krænkelser mod børn og unge bliver begået af andre børn og unge, og derfor er det jo utrolig vigtigt, at vi får stoppet disse unge mennesker, før de ender med at begå overgreb. Men selvom vi ved,

Tema om børn og unge, der krænker børn og unge seksuelt

Omkring hvert tredje seksuelle overgreb mod børn og unge begås af andre børn og unge under 18 år. Og mange af disse overgreb finder sted på opholdssteder og døgninstitutioner. Men hvordan forebygger og behandler vi bedst disse unge med bekymrende eller krænkende seksuel adfærd? På de følgende sider kan du læse om projektet 'Børn og unge, der krænker andre børn og unge', komme med inden for på døgninstitutionen Visslan i Sverige og høre, hvordan man håndterer seksualitet på døgntilbuddet Hvidborg i Hvidovre.

at overgrebene i mange tilfælde finder sted ude på opholdsstederne eller i institutionerne, så oplever vi, at man alt for sjældent er på forkant med problematikken og har haft den nødvendige snak om seksualitet og ikke mindst grænseoverskridende seksualitet, siger Maja Leth Laursen.

Foreløbige data fra det landsdækkende projekt viser, at tre ud af fire børn og unge, der har begået seksuelle overgreb mod andre børn og unge, har udvist bekymrende eller krænkende seksuel adfærd længe før, de begår selve overgrebet. Det kan fx handle om, at barnet har en usædvanlig stor viden om sex, er ekstremt optaget af sex, onanerer offentligt, opfører sig seksuelt indladende over for andre – eller presser andre børn til at klæde sig af eller lege doktorlege.

Samtidig viser tal fra JanusCentret, at det kun er i hver sjette sag om seksuelle overgreb mod børn og unge, at det er fagpersoner, som har taget børnene på fersk gerning eller fået ofrene til at fortælle om overgrebene.

– Mange af opholdsstederne møder jo den her problematik og har haft den i mange år, men mens man laver handleplaner for alt muligt andet i hverdagen, så forsømmer man at tage fat på emnet seksualitet. Vores erfaring er, at man mange steder ikke rigtig ved, hvad det er, man skal kigge

efter hos de her børn og unge. Og at man i personalegruppen aldrig har fået sat sig ned og talt om det, lavet fælles retningslinjer – og meldt ud over for børnene, hvad der er rigtig og forkert, fortæller Gitte Møland.

Sæt sex på dagsordenen

Og så er vi tilbage ved øvelsen med at tale åbent om seksualitet – og hele udfordringen ved at sætte et emne på dagsordenen, som mange opfatter som noget, man helst ikke snakker med andre om. Men skal vi blive bedre til at forebygge seksuelle krænkelse mellem børn og unge, er det nødvendigt at tale åbent om seksualitet både i personalegruppen og over for de unge, som jo er i en alder, hvor seksualiteten blomstrer, lyder det fra Anne Stærk Dickenson.

– Derfor er det vigtigt at tale om, hvad man må, og hvad man ikke må. Hvor må man røre, og hvor må man ikke røre. Hvordan ved man egentlig, om en pige har lyst? Hvad betyder det, hvis hun først har sagt ja og så siger nej? Vi opfordrer personalet til at tage de relevante snakke – for vi taler om en gruppe unge, der mange gange selv er massivt omsorgssvigtede, som ofte har diagnoser og har svært ved at sætte grænser og aflæse andre menneskers signaler, siger hun og tilføjer samtidig, at

TVIVL Ifølge psykolog Anne Stærk Dickenson fra Projekt JUNO i Aarhus er det altid sundt at få kvalificeret sin tvivl, hvis man som fagperson er usikker på, hvor alarmeret man skal være, når man møder seksualiserende adfærd blandt børn og unge. Hun opfordrer derfor til, at man ringer til et af de tre behandlingssteder og får vendt sin tvivl med en fagperson.

Vi vil jo rigtig gerne i gang længe før, det går galt, og det kræver, at man ude på opholdsstederne og institutionerne er opmærksomme på, hvad seksualiserende adfærd er – og ikke mindst har talt om, hvordan man håndterer seksualitet blandt de her børn og unge

Maja Leth Laursen, psykolog, JanusCentret

en snak om den unges seksualitet skal være indlejret i en indsats, hvor der også arbejdes relationelt og med de andre udviklingsområder, for at den unge kommer i bedre trivsel.

– Mange gange vil bekymrende eller krænkede seksuel adfærd være et symptom på andre vanskeligheder, livsvilkår og problemstillinger i den unges liv, som vedkommende selvfølgelig også skal have hjælp til, siger Anne Stærk Dickenson.

Bekymringsbarometer som afsæt

Et konkret værktøj, der kan være godt at bruge som udgangspunkt for en snak omkring sek-

sualitet og grænseoverskridende adfærd, er det såkaldte bekymringsbarometer, som JanusCentret har udviklet (se boks).

– Bekymringsbarometeret inviterer til at tænke i, hvor bekymret man skal være i forhold til det, man oplever og observerer, og det er godt at tage afsæt i, når man sætter seksualitet på dagsordenen i personalegruppen. Her får man ud fra barnets alder og adfærd et overblik over, hvornår der er tale om normal og alderssvarende adfærd, hvornår der er grund til skærpet opmærksomhed – og hvornår der er tale om seksuel adfærd, der kræver øjeblikkelig indgriben, forklarer Maja Leth Laursen.

Men inden bekymringsbarometeret hives frem som målestok for, hvad der er normal eller afvigende adfærd, bør man i personalegruppen tale om – og nå til en fælles forståelse af – hvad man som fagpersonale ser som naturlig seksuel adfærd og hvad der betragtes som grænseoverskridende.

– Jeg har fx været på et opholdssted, som havde en ung dreng, der mentalt var meget yngre end sin biologiske alder, og hvor seksualitet var en stor udfordring. Men mens én medarbejder siger, jamen jeg kan rigtig godt lide, når han giver mig et kram, så synes sidemanden på ingen måde, det er ok at blive nusset på ryggen af den unge. Og der er man altså nødt til at have ens grænser som fagpersonale, siger Anne Stærk Dickenson.

Få et fælles fundament

Derfor er anbefalingen fra de tre behandlingssteder entydig. Tal om det – og tal meget.

– Jo mere man har fået talt om det og jo flere eksempler, man har fået diskuteret – jo bedre rustet er man, hvis det pludselig sker. Først når man har etableret et fælles fundament blandt medarbejderne, kan man melde klart ud over for børnene, hvordan reglerne er omkring seksualitet, lyder det fra Gitte Møland, som opfordrer til, at man gør det så konkret som muligt.

– Man skal kunne sige til de unge, at her onanerer vi altså ikke i fællesrummet, det er noget, du gør for dig selv. Man skal kunne sige i børnegruppen, hvad reglerne er omkring nøgenhed, omklædning og bad, så det er lige så klart for de unge, hvad reglerne er omkring seksualitet, som det er, når det handler om fx sprogbrug, mobning eller at man ikke må slå hinanden. Og det handler ikke om at fratage de unge retten til seksualitet – men om at give dem tydelige og forståelige alternativer til seksuelt krænkende adfærd, siger hun.

Igen handler det i høj grad om, at man sætter sin blufærdighed til side – og forholder sig professionelt og fagligt til det at tale om seksualitet.

– Hvis børnene og de unge har ondt i maven over at snakke om det her, og de så skal snakke

Bekymringsbarometer

Bekymringsbarometeret er et værktøj, der kan bruges, hvis man er i tvivl om, hvordan man skal håndtere eller hvor bekymret man skal være overfor den adfærd, barnet eller den unge udviser. Med barometeret kan man inddele den seksuelt orienterede adfærd i tre farver – grøn, gul og rød:

1. Grøn. Normal adfærd, der ikke vækker bekymring:

- Alderssvarende optagethed af seksualitet.
- Alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende.
- Seksuelle lege mellem børn, som er præget af ligeværdighed, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed.

2. Gul. Adfærd, der kræver skærpet opmærksomhed og indgriben:

- Overdreven interesse for eller overdreven optagethed af seksuelle aktiviteter.
- Seksuelt grænseoverskridende adfærd er den foretrukne frem for andre mere alderssvarende aktiviteter/lege.
- Seksuel adfærd, der adskiller sig fra andre børns/unges naturlige nysgerrighed.
- Ikke alderssvarende viden om seksualitet. Fx påfaldende fremmelig eller voksenagtig viden om sex.
- Overdreven interesse for pornografi.
- Seksuelle lege, som fører til beklagelser fra andre børn.
- Seksuelle lege, som er forbundet med angst, skam og skyld.
- Bestikkelse, trusler eller tvang mod andre børn for at få dem til at deltage i de seksuelle aktiviteter.
- Tydelig forskel i alder, modenhed og intellekt mellem de børn, som indgår i de seksuelle aktiviteter sammen.

3. Rød. Adfærd, der kræver øjeblikkelig indgriben:

- Stor aldersforskel (fx 14-årig dreng, som udviser seksuel adfærd overfor et 6-årigt barn).
- Hvis et offer fortæller om overgreb fx i form af orale, anale eller vaginale penetrationer eller anden intimiderende fysisk krænkelse.
- Er udsat for trusler, vold og hemmeligholdelse.

Du kan hente hele bekymringsbarometeret via www.kortlink.dk/kxm2

med nogle voksne, der også har ondt i maven over det, så kommer vi altså aldrig fra start, lyder det fra Gitte Møland.

Tvivel er også faglighed

Netop her spiller de tre behandlingsenheder – JUNO, SEBA og JanusCentret – en vigtig rolle som steder, man kan gå hen, hvis man som fagperson er i tvivl om, hvad man skal gøre.

– Den der usikkerhed, man som fagperson kan gå rundt med, hvis man er i tvivl om, hvorvidt man overdriber og ser syner – eller om man omvendt negligerer et problem, man burde handle på – den skal man reagere på. Det er jo svært at vide, hvor alarmeret man skal være – og derfor er det altid en god idé at ringe til os for at få kvalificeret sin tvivl. For tvivel er også faglighed, siger Anne Stærk Dickenson.

Når der tikker en henvendelse ind til et af de tre rådgivnings- og behandlingssteder omkring et barn eller en ung, der har opført sig seksuelt krænkende eller har begået et overgreb mod en anden ung, så spørger behandlerne ind til, hvad vedkommende har gjort. Og også her er det vigtigt, at man i personalegruppen har retningslinjer for, hvordan man registrerer og beskriver den type hændelser.

– Vi oplever ofte, at man ikke rigtig kan svare på vores spørgsmål om, hvad der helt konkret er sket – og så er det svært at få et klart billede af, hvad der er foregået. Derfor er det ret afgørende, at hændelserne er beskrevet – og det handler ikke så meget om, hvad der er sandt eller falsk, men om

at man forsøger at beskrive det, man har set, så konkret og præcist som muligt, siger Anne Stærk Dickenson.

Det er anbefalingen fra de tre behandlingssteder, at man på bosteder og institutioner arbejder med systematiske beskrivelser.

– Vi har desværre på fornemmelsen, at der ikke bliver registreret så meget på det her felt – og det betyder jo også, at der ikke bliver handlet på det. Men ved at arbejde med systematiske beskrivelser bliver personalet mere opmærksom på, hvor stort omfanget af problemet er. For så kan det være, at det pludselig går op for dem, at hov, det er faktisk sket fem gange i løbet af det seneste år. Det gør det meget lettere at handle og følge op på tingene, siger Maja Leth Laursen.

Behandling på flere områder

Langt størstedelen af de børn og unge, der henvises til et af de tre behandlingssteder, har begået seksuelle krænkelse. Men da det første overgreb er det allervigtigste at forebygge, vil behandlingsstederne rigtig gerne have endnu tidligere fat i de børn og unge, der udelukkende har udvist bekymrende seksuel adfærd eller overgrebsadfærd, fortæller Maja Leth Laursen.

– Det kræver jo, at man som fagperson er opmærksom på, når et barn fx pludselig interesserer sig for porno eller har et sprogbrug omkring sex, der ikke er alderssvarende. Forskningen viser, at hvis små børn ved for meget om seksualitet, så er det som regel noget, de har hørt fra en voksen eller fra et større barn. Og så skal man bruge sin

REGLER Gør det konkret, når I taler om seksualitet, lyder opfordringen fra socialpædagog Gitte Møland fra Projekt SEBA. Reglerne omkring seksualitet – herunder nøgenhed, onani, omklædning og bad skal være lige så tydelige for de unge, som det er, når det handler om fx sprogbrug, mobning eller at man ikke må slå hinanden.

nysgerrighed og spørge ind til, hvor barnet har lært de ord, hvor de har set det osv., siger hun.

Selvom der nu er tre behandlingssteder i landet, så viser tallene, at der på ingen måde er kommet færre henvendelser – eller færre børn og unge, der skal udredes og behandles.

– Vi er alle tre steder inspireret af den samme metode, som er udviklet af JanusCentret, og som

UDVIKLING Kun forholdsvis få bliver krænkere i voksenlivet, viser forskning. Derfor handler det ifølge psykolog ved JanusCentret, Maja Leth Laursen, om at hjælpe de børn og unge, der udviser bekymrende eller krænkende seksuel adfærd med at lære alle de ting, der gør dem i stand til at få det gode liv og den sunde seksualitet.

vi så tilpasser det enkelte barn. Første skridt er at lave en seksuel og psykologisk udredning, hvilket kan tage to til tre måneder. Derefter anbefaler vi et behandlingsforløb, og det kan enten være hos os eller noget, kommunen selv varetager, siger Anne Stærk Dickenson, som tilføjer, at der oftest skal sættes ind på mange forskellige områder.

– Det kan være noget familiebehandling og der kan måske være behov for en støttekontaktperson, fordi barnet er socialt isoleret. Der kan være tale om at skulle finde et nyt skoletilbud, et nyt opholdssted eller måske etablere støtte til at blive i uddannelsesforløbet. Med andre ord er selve udredningen kun første led i en lang proces.

Projekt 'Børn og unge der krænker børn og unge'

Som led i den samlede indsats til beskyttelse af børn og unge mod overgreb har satspuljepartierne givet støtte til projektet 'Børn og unge der krænker børn og unge', der i perioden 2013-2016 via tre forskellige behandlingssteder skal sikre kvalificeret psykosocial behandling og støtte til disse børn.

De tre behandlingssteder, der indgår i projektet, er:

- Projekt SEBA – under Aalborg Kommune.
- Projekt JUNO – en del af Rådgivningscenteret i Aarhus Kommune.
- JanusCentret – en selvejende institution i København

De tre behandlingssteder tilbyder forskellige indsatser i forhold til børn og unge med bekymrende eller krænkende seksuel adfærd, herunder:

- Udredning for at vurdere behovet for intervention og behandling samt risikovurdering.
- Psykologisk behandling, både individuelt, i grupper og med familien, herunder til børn og unge med neuropsykiatriske vanskeligheder.
- Forældre- og familiesamtaler.
- Mediation: Genoprettende møder mellem offer og børn og unge med bekymrende og krænkende seksuel adfærd.
- Rådgivning, supervision og uddannelse til professionelle, der arbejder med udsatte børn.

Herudover indsamler JanusCentret også data på tværs af behandlingsenhederne til en landsdækkende dokumentation og vidensopsamling på området.

Vi er ikke blufærdige

For de børn og unge, der har overskredet andres grænser eller begået seksuelle overgreb, er det afgørende at have et behandlingssted, der har specialiseret sig i lige netop denne målgruppe. For det er her, de unge i trygge rammer møder voksne, der ikke er bange for at tale om seksualitet – og hvor de for første gang føler, at de bliver hørt og forstået.

– Noget af det, der er særligt ved os, er, at vi er vant til at tale med de unge om det her. Vi er hverken berøringsangste eller blufærdige – og vi ved, at jo mere man undlader at snakke om de her ting, jo mere vedligeholder man problemet, for så ender det bare med, at de unge går på nettet eller søger viden andre steder, siger Gitte Møland.

For mange af de unge er det også første gang, de oplever at blive mødt på en ikke-fordømmende måde, fortæller Maja Leth Laursen.

– Vi ved jo godt, at de ikke er grimme mennesker, og vi stempler ikke de unge, for vi ved, at der findes et udviklingsperspektiv for dem. Forskningen viser, at det er forholdsvis få, der bliver krænkere i voksenlivet, så vores primære opgave er at hjælpe de her unge med at lære alle de ting, der gør dem i stand til at få det gode liv og den sunde seksualitet. ■

UNGE KRÆNKERE

De får faste holdepunkter og rutiner i deres liv, og faktisk hører vi ofte de unge selv sige, at de har nogle af deres bedste ungdomsår her. Fordi de døgnnet rundt er i trygge rammer blandt voksne, der gerne vil dem – og som ikke fordømmer dem

Erik Kandell, forstander, Visslan

Jamen, vi *skal* være paranoide

Sikkerhed er fundamentet for al behandling på Visslan – et svensk behandlingshjem for unge med seksuelle adfærdsproblemer. Men trods regler, alarmer og overvågning er målet at give de unge en tilværelse fyldt med omsorg, gode vaner og sociale relationer

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Illustration: Louise Thrane Jensen

tv-stuen er sofaen skiftet ud med en god håndfuld lænestole, for der skal ikke være mulighed for at putte under et fælles tæppe. Rundt om spisebordet er alle stole placeret med armslængdeafstand for at forhindre, at der bliver piller under bordet. På dørene ind til de unge beboeres værelser er der alarmer, så ingen fx kan snige sig ud om natten, uden at det bliver opdaget. Surfer de på internettet, sidder der altid en medarbejder ved siden af for at sikre, at de ikke ser porno. Og på intet tidspunkt får de 16 drenge mulighed for at være alene sammen, uden at der også er en voksen til stede.

Godt nok ligner Visslan mest af alt en hyggelig svensk ødegård omgivet af høje nåletræer. Men de fire svenskrøde træbygninger udgør hjem og behandlingssted for en gruppe børn og unge, som er placeret netop der, fordi de alle har begået seksuelle overgreb på andre børn og unge.

– Vi plejer at sige, at vi bliver betalt for at være paranoide. Det indebærer, at vi træffer alle beslutninger ud fra risikoanalyser – for en stor del af vores arbejde med de her unge handler om at opretholde sikkerheden, så der aldrig opstår

situationer, der kan give anledning til seksuelle krænkelse, fortæller Erik Kandell, som er forstander på behandlingshjemmet Visslan HVB i Osby Kommune i Skåne.

Her er personalet, der bl.a. tæller pædagogisk personale, medarbejdere med baggrund i fængselsforsorgen samt forskellige terapeuter, trænet i hele tiden at vurdere sikkerheden.

– Er 'Kalle' i skole og har glemt sin bog, ringer vi til hans hus, så en medarbejder kan komme over med den. Han bliver aldrig selv sendt hjem for at hente den, for måske er der andre unge ude på boldbanen lige ved siden af. Hvis de unge går på toilettet, skal de sige til, så vi er sikre på, at der ikke er andre derude – og det skal de også, hvis de vil gå ind på deres værelse, lyder det fra Erik Kandell.

Et nyt trygt hjem

Men hvis man forestiller sig, at Visslan dermed fremstår som et ungdomsfængsel, så tager man fejl. For selvom sikkerheden er i højsædet, og der både er alarmer og døgnbemanding til at sikre, at ingen af de unge på noget tidspunkt er uden opsyn, så fungerer behandlingshjemmet på mange måder som et hyggeligt og trygt hjem for de unge.

– Vi møder dem med tillid og åbenhed, vi hæver stort set aldrig stemmen – og de unge ved, at de altid kan stole på os, og at vi gør, som vi siger. Vi sørger for, at de får en hverdag i rare omgivelser med god mad, engagerede voksne, masser af hyggestunder og forskellige aktiviteter – og de kan passe deres skole, fordi vi har en intern skole på Visslan, som kommunen driver, siger Erik Kandell.

De unge drenge, der visiteres til behandlingshjemmet, er i alderen 10 til 18 år, og ud over at de har det til fælles, at de har begået seksuelle overgreb mod andre unge, så er der flere andre ligheder. De er ofte socialt isolerede, har ikke haft

Målet er, at de bliver så socialt tilpassede, så de på et tidspunkt kan have sex med jævnaldrende, som har lyst til at have sex med dem – og hvor det seksuelle foregår ligeværdigt og naturligt

Anette Birgersson Thell, psykoterapeut, Off.Clinic

mange venner og har tilbragt meget af deres tid foran computeren. En del er omsorgssvigtede, ligesom mange har diagnoser som autisme, asperger eller tourettes.

– Men når de har været her i noget tid, så sker der pludselig det forunderlige, at de begynder at få nye venner – og de begynder at lave en hel masse ting sammen som fx at spille musik, dyrke idræt eller måske gå i biografen. De får faste holdepunkter og rutiner i deres liv, og faktisk hører vi ofte de unge selv sige, at de har nogle af deres bedste ungdomsår her. Fordi de døgnet rundt er i trygge rammer blandt voksne, der gerne vil dem – og som ikke fordømmer dem, siger forstanderen.

Behov for døgntilbud

Mens man i Danmark kun tilbyder ambulans behandling i dagtimerne til børn og unge med bekymrende eller krænkende seksuel adfærd, har man i Sverige i alt fem døgnbehandlingssteder – heriblandt Visslan, der blev etableret i 2003 som et privat tilbud.

Allerede dengang stod det klart, at der var behov for en institution, hvor man ikke risikerede, at offer og krænker blev placeret under samme tag. Et sted, der både havde den nødvendige sikkerhed og beskyttelse – og som målrettet kunne fokusere på netop den her målgruppe.

Det fortæller psykoterapeut Anette Birgersson Thell, som har været med til at metodeudvikle behandlingen. Hun arbejder til daglig knap en times kørsel fra Visslan – på det ambulante tilbud

Off.Clinic i Kristiansstad, hvor de også behandler de unge, der bor på behandlingshjemmet.

– Vi arbejder med børn helt ned til fireårs-alderen, der har udvist seksuelt grænseoverskridende adfærd – og det er langt fra alle, der er placeret på en institution. Men mange af de unge, vi ser hos os, har som beboerne på Visslan forgrebet sig på andre børn. Vi har også efterværnsgrupper – og så arbejder vi meget med ofre og deres traumer, for ca. 30 pct. af dem, der har begået seksuelle overgreb mod andre, har selv været udsat for overgreb eller har været eksponeret for det, fortæller Anette Birgersson Thell.

Terapi er afgørende

På klinikken er der en stribe fine lyse lokaler i forskellig størrelse og indretning, så der både er plads til den fortrolige samtale på tomandshånd, det nødvendige møde med forældre og netværkspersoner – og de større gruppesamtaler, som også er en fast del af behandlingen.

– Terapi er helt afgørende både her og på Visslan, og de unge har individuel samtaleterapi en gang om ugen og gruppeterapi en gang om ugen, ligesom vi også har ugentlig undervisning i sex og samliv. Færdighedstræning er også en vigtig del af behandlingen, for de unge skal lære nye færdigheder, så de kan håndtere egne følelser og blive i stand til at finde strategier til at håndtere relationer med andre, siger Anette Birgersson Thell.

Klinikken har derfor et tæt samarbejde med andre fagpersoner som fx socialpædagoger, der arbejder på opholdssteder, for det er ofte dem, der i praksis skal hjælpe de unge med at kunne håndtere deres følelser og begå sig blandt andre mennesker.

– Vores unge er ofte meget socialt isolerede, og derfor er det nødvendigt at arbejde meget med deres sociale kompetencer, så de bliver i stand til at få venner på normal vis – og også møde jævnaldrende. Målet er, at de bliver så socialt tilpassede, så de på et tidspunkt kan have sex med jævnaldrende, som har lyst til at have sex med dem – og hvor det seksuelle foregår ligeværdigt og naturligt, siger hun.

Styret af driften

I det lavloftede køkken- og spiserum på Visslan breder duften af nybagte kanelboller sig. Skoledagen er ved at være slut, og i små grupper fin-

Kort om Off.Clinic

- Blev etableret i 2003 som en privat klinik og arbejder specialiseret med børn og unge med seksuelle adfærdsproblemer, traumer/PTSD samt unge med selvskadende sex.
- Er rettet mod børn og unge i alderen 0 til 25 år og deres netværk.
- Har modtageklinikker i Malmö og Kristiansstad. Og hvis de unge har brug for høj beskyttelse og øget sikkerhed, kan de henvises til klinikkens behandlingshjem, Visslan.
- Uddanner og vejleder professionelle omkring seksuelle adfærdsproblemer, overgreb og traumer.

Vi plejer at sige, at vi bliver betalt for at være paranoide. Det indebærer, at vi træffer alle beslutninger ud fra risikoanalyser – for en stor del af vores arbejde med de her unge handler om at opretholde sikkerheden, så der aldrig opstår situationer, der kan give anledning til seksuelle krænkelse

Erik Kandell, forstander, Visslan

der drengene tilbage til det hus, de bor i. Nogle søger med det samme ud på boldbanen, der ligger omkranset af høje nåletræer – andre går i gang med at bygge modelfly, se tv, spille computer eller øve sig på guitaren i musikrummet.

Et par af de større drenge er endnu ikke kommet hjem fra gymnasiet i den nærmeste store by, hvor de har mulighed for at gå på normal vis – dog ofte med en fast støtteperson.

– Vi forsøger at lave helt normale ting med de her drenge, men selvfølgelig afholder vi os fra at kaste os ud i voldsomme brydekampe, der indebærer tæt kropskontakt, ligesom vi fx heller ikke bygger huler, hvor de kan gemme sig med hinanden, fortæller Erik Kandell.

For seksualiteten fylder ekstremt meget hos de unge på Visslan – og man bliver nødt til at erkende, at mange af dem kan være dygtige til at manipulere, lyder det fra forstanderen, som giver et eksempel: En udviklingshæmmet ung dreng, som, da han kom til behandlingshjemmet, hurtigt fandt sin egen måde at få afløb for sin seksuelle drift.

– Han formåede at sortere i de andre drenge ud fra sit eget system. Han fandt en sten og fik de andre til at løfte den, og på den måde fandt han ud af, hvem der var ham fysisk underlegen. I skolen fandt han frem til, hvem der var klogere end ham – og så afdækkede han, hvem der sladrede. Det var hans måde at sortere på, og ud fra det mønster udså han sig to ofre – og dem var han så på. Så man må aldrig undervurdere den seksuelle drift, siger han.

De tre hjerner

I terapirummet på Visslan hænger der stribevis af tegninger, som de unge har lavet – og midt i rummet finder man tre store farvestrålende papfigurer, der symboliserer tre forskellige dele af hjernen. Den grønne krokodille er symbol på reptilhjernen, som repræsenterer følelserne. Robotten er fornuften, som dog nogle gange viser sig at være fejlprogrammeret – og trolldmandshjernen er den intelligente, hjernens Harry Potter, som skal styrkes, så den kan tage kommando over reptilhjernen og følelserne.

– Vi taler meget med de unge om, hvordan hjernen fungerer, og så træner vi hjernen gennem mindfulness og visualisering. De lærer at mærke efter – mærke, hvordan det føles i kroppen. Så jeg

oplever nogle gange, at de unge kommer hen til mig, når jeg har lidt travlt, og siger: 'Erik, nu skal du lige være lidt mindfull'. Så ved man jo, at det har haft en effekt, fortæller Erik Kandell.

De samme tre figurer finder man også på klinikken, hvor Anette Birgersson Thell og hendes kolleger også arbejder med mindfulness og med at forstå hjernen.

– Vi træner hjernen, som vi også træner musklerne. Det handler om at gøre det tydeligt, konkret og enkelt for de unge, hvordan de kan lære at styre deres følelser. Vi siger fx, at 'nu kan jeg se, at du er virkelig vred eller ophidset, hvilken færdighed kan du så anvende her?'. Vi lærer dem at håndtere i nuet, hvad de skal gøre – og lærer dem hvilke situationer, der er risikofyldte for dem, altså hvor der vil være en risiko for, at de begår et overgreb, siger hun.

Åbenhed – med grænser

Den helt store forskel ved Visslan i forhold til andre opholdssteder eller døgntilbud for udsatte unge er, at de bor og lever sammen med andre børn og unge, der har samme udfordringer som dem selv. Og ingen er i tvivl om, hvorfor de er anbragt.

– Når de kommer hertil, så spørger jeg altid som det første, om de ved, hvorfor de er her. Og vi er helt åbne om, at det er fordi, de ikke kan kontrollere deres seksualitet – og at det også er derfor, de andre er her. Men samtidig melder vi også klart ud, at de ikke skal diskutere med de andre drenge, hvad de har gjort, for det kommer der sjældent noget godt ud af, fortæller Erik Kandell.

Og selvom der ikke laves specifikke opfølgninger og målinger på, hvordan det går de børn og unge, der har været anbragt på Visslan, så er Anette Birgersson Thell ikke i tvivl om, at behandlingsmetoden har en god effekt.

– Stort set alle, som har begået seksuelle overgreb, ved godt, at de har gjort noget forkert. De har en stærk følelse af skam og har i starten meget svært ved at tale om det – men når vi i terapien når forbi det punkt, hvor man har fået sat en stopper for de unges destruktive tanker om sig selv, så åbner de op. Og det er vældig få af dem, som kommer til at begå overgreb igen senere i livet, sig hun.

Off.Clinic er lige nu i gang med at etablere en tilsvarende institution i Norge. ■

UNGE KRÆNKERE

En dreng gik om natten nedenunder og ind på værelset til en noget yngre pige, som han forsøgte at forgribe sig på seksuelt. Pigen i værelset ved siden af hørte, at der både blev sagt nej og stop – og hun hørte også drengen sige, at han ville komme tilbage i morgen,

Mikala Frølich, forstander, Hvidborg

Pludselig stod vi med et overgreb

Påklædning, kærester, overnatning og onani er nogle af de områder, der er regler for i Hvidborgs seksualpolitik – en politik som gør det lettere for både de unge og medarbejderne at håndtere seksualitet

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Illustration: Louise Thrane Jensen

Det hører med til hverdagen, at de børn og unge, der bor på døgntilbuddet Hvidborg i Hvidovre, afprøver grænser. Også rent fysisk. Med kram, kærtegn og leg – oftest med nysgerrighed som drivkraft. Men da en yngre pige for nogle år siden fik besøg i en sen natte-time af en lidt ældre dreng, var det en helt anden grænse, der blev krydset.

Og det fik arbejdspladsen til at indse, at der var behov for både viden og klare retningslinjer for at forebygge seksuelle overgreb mod børn og unge på Hvidborg.

– Vi stod pludselig med et reelt seksuelt overgreb. En dreng gik om natten nedenunder og ind på værelset til en noget yngre pige, som han forsøgte at forgribe sig på seksuelt. Pigen i værelset ved siden af hørte, at der både blev sagt nej og stop – og hun hørte også drengen sige, at han ville komme tilbage i morgen, fortæller psykolog og forstander på Hvidborg, Mikala Frølich.

Personalet blev opmærksom på overgrebet, fordi pigen i det tilstødende værelse gik til en voksen dagen efter. Der blev hurtigt taget kontakt til JanusCentret i København, hvor man har specialiseret sig i at hjælpe børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd samt ofre herfor.

– Det var helt nyt for os at stå i den situation. Jeg havde dem alle tre inde til en snak hver for sig; pigen, som havde hørt det, pigen, der var blevet krænkert – og som jo var ked af det, utryk og bange – og drengen selv, som på det tidspunkt ikke viste noget tegn på anger, og som på ingen måde erkendte, at han havde gjort noget, der var forkert.

På anbefaling fra JanusCentret blev drengen fjernet fra Hvidborg med det samme – og han kom faktisk aldrig tilbage.

– Han blev sendt ud i en ledig lejlighed med en pædagog, og det var meget voldsomt, også for ham, at blive isoleret på den måde, for han var rigtig glad for at bo hos os. Så det skabte en voldsom debat her i huset om, hvorvidt det var i orden at handle så drastisk, fortæller Mikala Frølich.

Lettere at forebygge

Selve episoden ligger godt et par år tilbage, og selvom det var første gang, at man reelt stod med et seksuelt overgreb, så var det ikke ukendt for medarbejderne på Hvidborg at opleve de unge afprøve grænser for seksualitet.

– Vi arbejder jo med børn og unge, som er emotionelt forstyrrede og omsorgssvigtede, som har tilknytningsforstyrrelser og nogle gange også diagnoser. Og jeg synes egentlig, at vi altid har haft fokus på seksualitet og på, hvordan man skal sætte grænser for hinanden – netop fordi de her børn er meget grænseløse på grund af deres opvækst, fortæller socialpædagog og afdelingsleder Jakob Jespersen.

Men på anbefaling fra JanusCentret valgte ledelsen på Hvidborg at udvikle en seksualpolitik for arbejdspladsen umiddelbart efter, at overgrebet fandt sted. Tanken var, at det gør det lettere både at forebygge og handle på seksuelt grænseoverskridende adfærd, når man har klare retningslinjer for, hvordan børnene er sammen og for, hvordan man som medarbejder skal handle, hvis der forekommer seksuelle overgreb eller krænkelse.

– Jeg har selv været her i ti år, og jeg synes, at vi i dag får flere børn, hvor vi på forhånd ved, at de har været udsat for seksuelle krænkelse. Derfor er det utrolig vigtigt, at vi som medarbejdere ved, hvordan vi foregriber det, hvordan vi håndterer det og hvordan vi snakker med de unge om sex – ikke mindst hvis de har været udsat for noget, siger Jakob Jespersen.

Onani bag lukket dør

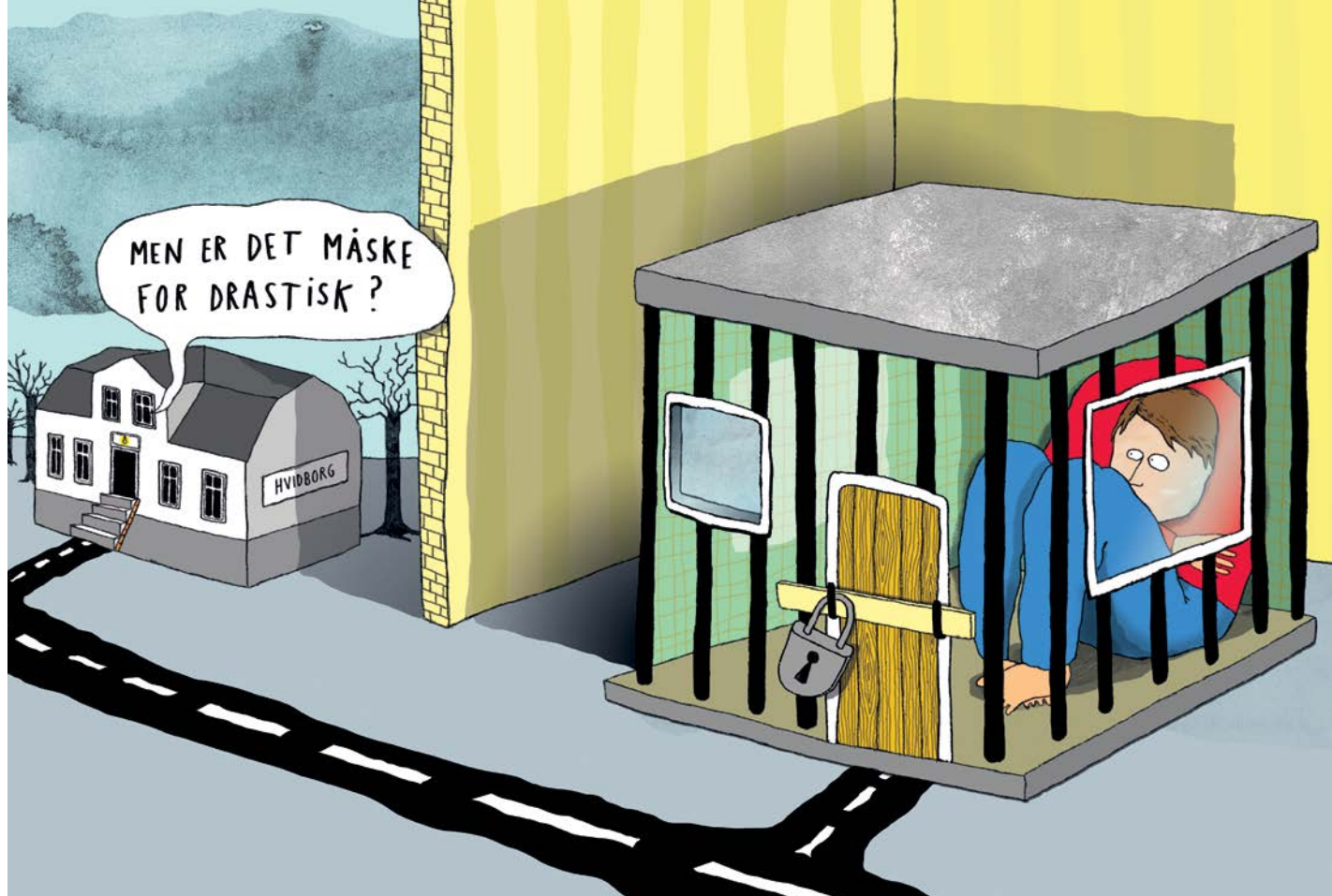
Der bor lige nu i alt 12 børn på Hvidborg. De er fordelt efter alder på to etager, og som et forholdsvis

Hvidborgs seksualpolitik

For at forebygge seksuelle overgreb mod børn og unge på Hvidborg, har man lavet en politik på området. Den indeholder bl.a.:

- Retningslinjer for børn, når de er sammen.
- Retningslinjer omkring kærester, overnatning, ferieture, svømmehal, prævention og medarbejders samvær med børn.
- Handleplan i tilfælde af seksuelt overgreb
- Fakta om seksualitet, herunder definitioner af grænseoverskridende adfærd, grooming, pædofili og seksuel udvikling.
- Eksempler på almindelig og ualmindelig seksuel adfærd i forskellige aldersgrupper.
- Tegn og signaler på seksuelle overgreb.
- Relevante samarbejdspartnere.

Jeg synes, at vi i dag får flere børn, hvor vi på forhånd ved, at de har været udsat for seksuelle krænkelse. Derfor er det utrolig vigtigt, at vi som medarbejdere ved, hvordan vi foregriber det, hvordan vi håndterer det – og hvordan vi snakker med de unge om sex, ikke mindst hvis de har været udsat for noget

Jakob Jespersen,
afdelingsleder, Hvidborg

nyt tiltag er der nu også vågent personale på om natten – bl.a. for at forebygge, at endnu et seksuelt overgreb kan finde sted. Men i det daglige handler medarbejderne ud fra den seksualpolitik og de retningslinjer, man har vedtaget – og som også er gjort helt klart for de børn og unge, der bor i huset.

– Pædagogerne siger fx til børnene: 'Fordi I alle sammen har nogle ting, der er rigtig svære for jer, så kan I komme til at gøre nogle ting ved hinanden, som ikke er rart. Og derfor skal der være voksne sammen med jer det meste af tiden'. Vi fortæller dem, at når man bor her på Hvidborg, må man ikke sove sammen. Man må ikke være kæresten med hinanden. Og man må ikke være alene inde på værelset med andre børn bag en lukket dør, forklarer Mikala Frølich.

De unge får også at vide, at de – præcis som personalet – ikke må gå med hverken nedringede bluser eller vise mave. At de ikke må bade sammen – og at onani er noget, der foregår alene på værelset med lukket dør.

– Man må gerne snakke med de voksne om onani, og vi har også nogle, hvor vi laver direkte seksualvejledning med dem på tomandshånd. Vi går altid ind og vurderer fra barn til barn, hvad der er mest hensigtsmæssigt. Fx kan det at se porno jo være godt på den måde, at de får udløsning – men det kan også tænde ilden hos nogle. Og det skal man overveje, hvis man sidder med en ung, der måske er på kanten til noget krænkeradfærd, lyder det fra forstanderen, som understreger, at det handler om at udsætte de unges seksuelle debut længst muligt.

– De her børn er så skrøbelige på så mange forskellige områder, så vi gør, hvad vi kan for at passe på dem. Men vi er udfordret af Skype og

Facetime, så vi har klare regler om, at man kun er på internettet i fællesrummet, hvor der også er voksne. De har selvfølgelig deres mobiltelefoner, men dem skal de aflevere kl. 22, og der bliver slukket for nettet i hele huset kl. 22.30.

Godt med klare definitioner

For personalet er det også et godt værktøj at have en seksualpolitik, hvor det fremgår, hvad man skal gøre i tilfælde af et seksuelt overgreb – og ikke mindst nogle klare definitioner af, hvad seksualitet er for en størrelse.

– Vi brugte både JanusCentret og Red Barnet, da vi skulle sætte ord på det med seksualitet og overgreb, og vi blev bestemt klogere. Fx dukkede der pludselig et begreb op, grooming, som gav mening for os. Det er, når krænkeren manipulerer og bearbejder offeret op til et overgreb ved bl.a. at opnå tillid, tryghed og tæt relation. Og det var jo nok det, der skete op til det overgreb, vi oplevede, siger Mikala Frølich, som også er glad for, at man nu har nogle klare definitioner af, hvilke tegn og signaler man skal være opmærksom på – og ikke mindst hvad der kan betragtes som almindelig seksuel alderssvarende adfærd.

Næste skridt bliver at sætte endnu mere fokus på, hvordan man kan få de unge til at fortælle om det, hvis de har været udsat for noget seksuelt krænkende eller grænseoverskridende.

– Vi har desværre haft eksempler, hvor der er gået lang tid – i et tilfælde halvandet år – inden det pludselig kom frem, at et barn havde været udsat for et overgreb, der dog ikke fandt sted her i huset. Så vi skal hele tiden øve os i at blive bedre til at opspore, hvis der er et eller andet skævt, siger hun. ■

UNGE KRÆNKERE

Vi ønsker at etablere et specialiseret døgntilbud, der med sin pædagogik, struktur og organisation er indrettet efter at forebygge overgreb og arbejde overgrebsfokuseret med børnene og de unge

Mimi Strange, direktør, JanusCentret

Planer om nyt specialiseret døgntilbud

De fleste kan behandles ambulat – men der findes en gruppe børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd, som har brug for behandling døgnet rundt. Derfor vil JanusCentret åbne en specialiseret døgninstitution

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Tre forskellige steder i landet kan børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd blive udredt og behandlet: JanusCentret i København, JUNO i Aarhus og SEBA i Aalborg. Men alle tre behandlingssteder tilbyder kun ambulat behandling i dagtimerne. Og det langt fra altid nok.

Derfor skal Danmark snart have sin første døgninstitution med en specialiseret indsats i forhold til børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd, lyder det fra direktør i JanusCentret Mimi Strange med henvisning til et nyt konkret idéoplæg fra centret, der går på at etablere en institution med særligt fokus på netop denne målgruppe.

– I JanusCentret har vi arbejdet med den her målgruppe siden 2003, og vi får rigtig mange henvendelser fra fagpersonale som fx socialpædagoger, som er ved at gå ud af

deres gode skind. De står måske med en ung på en døgninstitution, der har begået et seksuelt overgreb mod en anden ung – og de aner ikke, hvad de skal gøre, siger Mimi Strange.

Det anslås, at omkring en tredjedel af alle seksuelle krænkelse mod børn og unge bliver begået af andre børn og unge – og at omkring 15 pct. af disse overgreb finder sted på opholdssteder eller døgninstitutioner for udsatte børn.

– Når ulykken er sket, så ringer de til os – og selvfølgelig kan vi tilbyde ambulat behandling til den unge, der har begået overgreb, men det er langt fra nok i alle tilfælde. Der findes en gruppe med en meget stærk seksuel overgrebsadfærd, hvor en placering på en institution eller et behandlingshjem er nødvendig. Den type døgninstitutioner med fokus på unge krænkere har man haft i Sverige i flere år, mens vi i Danmark endnu ikke har det tilbud, siger Mimi Strange.

Isolation gør tingene værre

Når JanusCentret modtager henvendelser fra bosteder eller døgninstitutioner, hvor man står med en ung, der har krænkede en anden ung seksuelt, så lyder spørgsmålet ofte: Hvor skal vi anbringe det barn?

– Et barn, der har begået overgreb, er ikke let at placere i et normalt tilbud, for mange steder ønsker man ikke disse unge. Da vi ikke går ind og anbefaler et sted frem for et andet, så sker der mange gange

det, at den unge bliver anbragt i en periode i et sommerhus som en akut foranstaltning, fordi der simpelthen ikke findes et alternativ, siger Mimi Strange.

Men selvom der akut kan være behov for at få den unge væk fra det sted, hvor vedkommende har begået et overgreb – ikke mindst for at beskytte et eventuelt offer – så er det at blive isoleret i fx et sommerhus ofte med til at forstærke og videreudvikle de svagheder og udfordringer, den unge har.

– Vi taler om børn og unge med ekstremt lavt selvværd og svage ressourcer, som i forvejen er socialt isolerede. Ved at fjerne dem fra fællesskabet styrker man den isolation, hvor det faktisk netop er relationer, de har brug for. De her børn skal støttes i at få noget mere selvværd, så de kan skabe sig nogle venskaber, siger hun.

Men netop et døgntilbud specifikt til unge krænkere vil gøre behandlingen både lettere og bedre.

– I de eksisterende døgninstitutioner har man ikke et miljø, som målrettet arbejder med at reducere denne adfærd. Vi ønsker at etablere et specialiseret døgntilbud, der med sin pædagogik, struktur og organisation er indrettet efter at forebygge overgreb og arbejde overgrebsfokuseret med børnene og de unge. For det handler jo om at fremme mulighederne for et godt liv for udsatte børn og unge, der befinder sig i en svær livssituation

som følge af problemer relateret til seksuelle overgreb, lyder det fra Mimi Strange.

Stigende efterspørgsel

I forbindelse med regeringens overgrebspakke har satspuljepartierne afsat 24,5 mio. kr. til en styrket indsats over for børn og unge, der krænker andre børn og unge. Projektet kører fra 2013-2016 og skal sikre unge med denne problematik adgang til kvalificeret psykosocial behandling. Alle landets kommuner kan nu henvise børn og unge med bekymrende eller krænkende seksuel adfærd til de tre behandlingssteder i henholdsvis København, Aarhus og Aalborg.

Men fordi man på de tre behandlingssteder oplever en stigende efterspørgsel fra kommunerne omkring døgntilbud, er ambitionen, at idéoplægget fra JanusCentret om at etablere et døgntilbud snart kan føres ud i livet.

– Vi har dokumentationen for, at der er behov for et døgntilbud til den her målgruppe, og vi har nu taget de første skridt til at komme i gang. Vi har beskrevet, hvordan kan man forestille sig organisationsopbygningen – og næste skridt er nu at finde de relevante samarbejdspartnere, som vil skyde ressourcer i etablering og drift. Og vi håber, at vi inden for de nærmeste par år kan have etableret landets første døgninstitution for børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd, siger Mimi Strange. ■

LEDELSE

Det er fint nok, at vi arbejder med innovation og prøver at lave om på tingene. Men sandheden er jo, at hvis man som leder har været med til at opbygge en organisation, så er man ofte både blind og følsom, når det handler om at gennemføre forandringer

Kirsten Bundgaard, Handicapchef, Vejle Kommune

Fuld adgang til maskinrummet

Skal jobrotation give mening, skal man gøre det 100 pct. Det gjorde tre centerledere i Vejle Kommune, da de i to måneder byttede job og overtog det fulde lederansvar med adgang til hinandens kalendere, møder og budgetter

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk

Foto: Nils Lund Pedersen

Når man bliver for hjemmeblind, kan det godt være svært at lave om på tingene. Men i en tid, hvor hele det sociale område kalder på nye løsninger, der sikrer bedre tilbud til borgerne, kan det være nødvendigt at ruske op i gamle vaner og se sig selv og arbejdspladsen fra nye vinkler.

Sådan lyder udgangspunktet for det jobrotationsprojekt, tre ledere i Vejle Kommune har deltaget i. Alle tre er centerledere på det specialiserede handicapområde – og i de første par måneder af 2016 byttede de job med hinanden.

Centerleder for Bredballe Bofællesskaber, Hanne Wisler Munk, overtog centerlederjobbet i Center for Beskyttet Beskæftigelse (CFBB) fra Marianne Maasbøl, der så til gengæld rykkede til Center Vejle for at overtage centerlederkontoret fra Jesper Wiese, der i de to måneder blev centerleder i Bredballe Bofællesskaber.

– Man skal ikke være så bange for at springe ud i det. Se bare på os – vi besluttede på et møde midt i december sidste år at sætte jobrotationsprojektet i gang, og den 1. januar mødte vi tre så op på en ny arbejdsplads, hvor vi fra første dag overtog det fulde ledelsesansvar. Det vil sige, at vi fik adgang til

hinandens kalendere, budget- og personaleansvar – og i det hele taget det fulde ansvar for al daglig ledelse, fortæller Hanne Wisler Munk.

For at understrege, at der vitterlig var alvor bag idéen om at skifte hele pakken ud, fik de tre ledere et helt nyt ansættelsesbrev, der dækkede de to måneder.

– Det var vigtigt, at vi reelt kunne gå all-in og være i stand til at træffe beslutninger, så man i de to måneder var der 100 pct. som centerleder. Og selvom det godt kan virke grænseoverskridende for mange at skulle slippe tøjlernes på den måde, så tror jeg egentlig, den største udfordring for os var at træffe beslutningen, lyder det fra Jesper Wiese.

Både blind og følsom

Den gennemgribende jobrotation med de tre centerledere er gennemført som led i et større projekt, 'Mester i eget liv', som i disse år gennemføres i Vejle Kommune på handicapområdet. Et projekt der kort fortalt handler om, hvordan man på det sociale område skal organisere sig, så man gør borgerne i stand til at kunne mere selv.

– Vi har på hele det sociale område med omkring 1.000 medarbejdere udviklet nogle prototyper, som vi nu skal teste af – og som alle sammen handler om at skabe store muligheder for mestring for de borgere, vi arbejder med, så de bliver mere selvstændige, fortæller handicapchef i Vejle Kommune, Kirsten Bundgaard.

Hun sidder i styregruppen for projekt 'Mester i eget liv' sammen med netop de tre centerledere – og det var i det forum, at idéen til et jobrotationsprojekt opstod.

– Vi sad på et styregruppemøde i december, og vi kunne bare mærke, at der manglede noget i det her projekt. Vi havde simpelthen ikke

INSPIRATION For alle tre centerledere har det både været inspirerende, angstprovokerende og også lidt af en øjenåbner at bytte job med en lederkollega i to måneder. Her er det forrest Hanne Wisler Munk og bag hende Jesper Wiese og Marianne Maasbøl.

Det viste sig jo hurtigt, at det her ikke handler om at gå ud og finde hinandens fejl – det handler om at se på organisationerne med konstruktive briller og se på, hvordan vi kan gøre nogle ting anderledes, så det kommer borgerne til gode

Marianne Maasbøl, centerleder, Center for Beskyttet Beskæftigelse

formålet at tænke det organisatoriske niveau og lederens rolle godt nok ind i prototyperne, siger Kirsten Bundgaard.

Den erkendelse blev startskuddet til en lynhurtig proces, hvor der blev lavet nye ansættelseskontrakter til de tre ledere, så de pr 1. januar kunne bytte kontor – og overtage hinandens lederjob med fuld beslutningskompetence.

– Det er fint nok, at vi arbejder med innovation og prøver at lave om på tingene. Men sandheden er jo, at hvis man som leder har været med til at opbygge en organisation, så er man ofte både blind og følsom, når det handler om at gennem-

føre forandringer, lyder det fra Kirsten Bundgaard, som ikke er i tvivl om, at når man som leder bliver frigjort i sin ledelse, så tænker man mere innovativt og flytter sig mere.

– Ved at overtage en anden lederstilling sætter man i en tid hensynet til egen organisation lidt til side – og samtidig får man kastet et nyt frisk blik på en anden arbejdsplads, og det rykker altså ved tingene, lyder det fra Kirsten Bundgaard.

Helt gratis kompetenceudvikling

De første par dage var det en anelse angstprovokerende for de tre centerledere at træde ind af døren på den 'fremmede' arbejdsplads – ikke mindst ved tanken om, at en anden leder samtidig overtog det kontor, man selv lige havde forladt, fortæller Marianne Maasbøl.

– Vi grinte lidt af, at nu skulle vi da lige huske at rydde op på kontoret, så det ikke bare væltede ud af skabene, når en anden tog over. Og selv tænkte jeg da meget over, om jeg nu ville blive slået oven i hovedet af Hanne med alt det, hun synes, jeg bør gøre anderledes. Men det viste sig jo hurtigt, at det her ikke handler om at gå ud og finde hinandens fejl – det handler om at se på organisationerne med konstruktive briller og se på, hvordan vi kan gøre nogle ting anderledes, så det kommer borgerne til gode, siger hun.

Hele øvelsen handlede da også meget om at give de tre ledere mulighed for at undre sig – over hvordan man gjorde tingene på et andet center, over den arbejdspladskultur, man mødte, og måske også over, hvorfor man ikke selv har tænkt på at gøre sådan eller sådan.

– Det med at sidde som leder på en piedestal og lade andre agere, det er vi langt væk fra her. Her har vi tre ledere, der tør lade sig udfordre og ikke er bange for at rykke sig, når de oplever, at de kan gøre tingene anderledes og bedre. Så på mange måder har forløbet vist sig at være en effektiv og fuldstændig gratis mulighed for kompetenceudvikling, siger Kirsten Bundgaard.

Med til at ansætte

Mens de tre kolleger hurtigt faldt ind i rollen som ny leder på de centre, de rykkede ind på, oplevede de, at det i høj grad var medarbejderne og særligt afdelingslederne, der havde sværest ved sådan lige at vænne sig til at referere til en ny leder.

– Det krævede lidt i starten at træde i karakter som leder, for jeg kunne godt mærke på nogle

15 prototyper skal rulles ud

I forbindelse med innovationsprojektet har man på socialområdet i Vejle Kommune udviklet en række prototyper, der på forskellig vis handler om at sikre borgerne øget mestring og selvstændighed. De syv af prototyperne er udviklet af de tre ledere i jobrotationsprojektet. I alt skal 15 prototyper nu testes og afprøves på forskellige arbejdspladser. Det gælder bl.a.:

GoPro: Borgeren låner et kamera og tager billeder eller filmer sit perspektiv på hverdagens udfordringer og de situationer, borgeren gerne vil have hjælp til at forandre.

Actionboard: Et spil der giver mulighed for at afprøve løsningsstrategier for vanskelige situationer og for at evaluere løsningen bagefter. Bygger på kognitive principper.

Kom bar do: Et koncept der handler om, at borgerne skal komme til medarbejderne, når de har brug for hjælpen i stedet for passivt at vente på, at medarbejderne kommer og hjælper dem.

Mesterlig ledelse: For at opprioritere den pædagogiske ledelse skal alle ledere, centerledere og afdelingsledere gennemgå et udviklingsforløb, der højner kvaliteten af den faglige ledelse.

Mesterlig matrikel: En fysisk og organisatorisk omorganisering af tre afdelinger, der skal sikre, at de fysiske rammer understøtter det pædagogiske arbejde.

Mester-pakker: Borgere, der er i beskyttet beskæftigelse, kan selv vælge at få deres socialpædagogiske støtte i forbindelse med arbejdet. På den måde behøver borgeren kun at få hjælp ét sted.

af medarbejderne, at de tænkte – nå, den tager vi, når Jesper vender tilbage. Men det har været vigtigt at kunne være leder på fuld kraft og holde fast i, at nu er det altså mig, der træffer beslutningerne. Også i de situationer, hvor nogle sikkert har tænkt, skal hun virkelig bestemme det, siger Marianne Maasbøl.

Også Hanne Wisler Munk stødte ind i lidt modstand, da hun som midlertidig centerleder for Beskyttet Beskæftigelse skulle være med til at ansætte en ny kollega.

– Det var helt tydeligt, at afdelingslederen ikke syntes om, at det nu var mig, der sad i stolen og skulle være med til at udvælge den nye medarbejder, forhandle løn osv., fortæller hun og tilføjer hurtigt, at ansættelsesprocessen udviklede sig rigtig positivt.

– Jeg prøvede bare at sikre, at vi valgte den bedst kvalificerede medarbejder, og så snart samtalerne var i gang, var vi gudskelov fuldstændig enige, så det endte med, at vi havde et rigtig godt forløb og fik etableret et fint samarbejde.

Fokus på borgerens hele liv

I dag er de tre centerledere tilbage i vante rammer på deres 'rigtige' arbejdsplads og har haft tid til at evaluere forløbet. Og de er helt enige om, at det at prøve at være leder i en anden organisation end den, man selv har været med til at bygge op, har været en unik form for kompetenceudvikling. Ikke mindst i forhold til den faglige ledelse.

– I mit normale job møder jeg borgerne, når de er på arbejde – men i Center Vejle fik jeg en større forståelse for, hvad vores borgere laver, når de ikke er i beskæftigelse, og hvilke udfordringer og kom-

plikationer de møder. Jeg mødte fx en borger, som altid vaskede tøj som en fast del af sit servicejob, mens den samme borger aldrig vaskede sit tøj derhjemme. Så rent fagligt har jobrotationen givet mig et helt andet indblik i borgerens fulde liv, siger Marianne Maasbøl.

Samme oplevelse har Hanne Wisler Munk, som til daglig arbejder i et døgntilbud og derfor møder borgerne, der hvor de bor.

– Selvom det er de samme borgere, så mødte jeg dem et helt andet sted i de måneder, jeg var i beskæftigelsen. Det har været utrolig givtigt for mig at opleve borgernes arbejdsliv, hvor det i høj grad handler om indtjening og kontakt til forskellige firmaer, siger hun og suppleres af Jesper Wiese, som på mange måder ser jobrotationen som lidt af et kulturstudie.

– Vi oplevede jo alle en del målgruppesammenfald – men vi så bare borgeren i helt andre rammer, end vi er vant til. Og noget kultur bliver først synligt, når man ser det ude i byen. Selv oplevede jeg, som jo er vant til at jonglere med 450 cpr-numre i Center Vejle, at jeg pludselig kom meget tættere på den enkelte borger og tættere på den pædagogiske ledelse, og det satte helt klart en masse tanker i gang, fortæller han.

Som at starte forfra

For Jesper Wiese var det lidt specielt, fordi han før jobrotationen kun havde været centerleder i Center Vejle i fire måneder. Så på mange måder oplevede han, at han fik mulighed for at starte forfra.

– Da jeg kom tilbage efter at have været leder i en anden organisation i et par måneder, blev jeg hurtigt bekræftet i, at nogle af de ting, der gene-

FORSKELLIGHED 'Vi er på mange måder dybt forskellige som mennesker og som ledere, og det har været utroligt spændende at blive udfordret på den måde, man gør tingene på. Det at møde en anden måde at lede på giver masser af gode refleksioner over, hvor man selv kan udvikle sig', fortæller centerleder Jesper Wiese, Center Vejle.

Selvom det er de samme borgere, så mødte jeg dem et helt andet sted i de måneder, jeg var i beskæftigelsen. Det har været utrolig givtigt for mig at opleve borgernes arbejdsliv, hvor det i høj grad handler om indtjening og kontakt til forskellige firmaer

Hanne Wisler Munk, centerleder, Bredballe Bofællesskaber

rede mig, da jeg tiltrådte som leder, dem måtte jeg lave om på. Man har jo en tendens til at vænne sig til, hvordan tingene fungerer – men jobrotationen gjorde mig endnu skarpere på, hvad det her hus skal kunne, fortæller han, hvilket Marianne Maasbøl nikker genkendende til.

– Man får ligesom lov til at genbesøge sin egen institution forstået på den måde, at når man starter som leder på en arbejdsplads, så lægger man i starten mærke til en hel masse ting, man gerne vil gøre anderledes. Men ofte får man aldrig ændret på de ting, man studsede over i begyndelsen. Når man så er væk i to måneder, som vi har været, så ser man det igen med friske øjne – og denne gang er det meget lettere at skride konsekvent ind på de områder, man gerne vil lave om på, siger hun.

Selv oplevede Marianne Maasbøl sin midlertidige arbejdsplads Center Vejle som et meget lukket hus i forhold til den kultur, hun er vant til.

– Jeg mødte en masse lukkede døre og afdelinger, der ikke samarbejdede på tværs, og det var noget af det første, jeg valgte at lave om på. Dørene skulle låses op, og der skulle ikke være den skarpe adskillelse mellem medarbejderne i huset, siger hun.

En proces som Jesper Wiese nu har overtaget og fører videre, efter at han er tilbage som centerleder i Center Vejle.

– Jeg havde jo helt samme oplevelse, da jeg i sin tid tiltrådte som leder. At der var alt for mange lukkede døre i huset – alt for mange siloer. Jeg fik bare ikke lavet om på tingene, før det gik hen og blev en vane. Men det gør jeg så nu, siger han.

Vi skal af med barriererne

Det med siloer på arbejdspladsen – og afdelinger, der ikke samarbejder optimalt – er noget af det, alle tre centerledere har fået øjnene op for i forbindelse med jobrotationsprojektet.

– Når jeg fx undrer mig over, at man i Center Vejle har en lidt lukket kultur, ja, så får det mig jo til at tænke over, hvordan vi selv er organiseret. Jeg er centerleder for en organisation, som er en fusion af to forskellige organisationer – og pludselig får jeg øjnene op for, hvordan vi også hos os har opbygget en masse interne barrierer og skel mellem afdelinger og faggrupper, som måske godt kunne trænge til at blive brudt ned, fortæller Marianne Maasbøl.

Også Jesper Wiese har efter sit besøg 'ude i byen' fået øjnene op for, hvordan man ved at organisere sig anderledes kan skabe bedre muligheder for, at borgerne kan mestre mere.

– Her i huset er vi fx 85 medarbejdere delt op efter målgruppe. Men så engang imellem – hvis nu de, der arbejder med erhvervet hjerneskade, har rigeligt at lave, og vi får en ny borger ind i samme målgruppe – så kan vi godt finde på at putte den pågældende borger over i en anden silo, fordi de har tid. Men på den måde hæmmer vi faktisk mulighederne for, at borgeren får det bedste og mest specialiserede tilbud. Så fremadrettet kommer vi i højere grad til at flytte medarbejderne og ressourcerne efter, hvad borgerne har brug for, fortæller Jesper Wiese.

Tillid og fremtidigt samarbejde

For handicapchef Kirsten Bundgaard har det været en stor oplevelse at se, hvordan de tre ledere har rykket sig – og hvordan de har haft modet til at lukke andre helt ind i det faglige maskinrum.

– Det er et eksperiment, der kræver mod – men det kræver også, at man har fuld tillid til hinanden, og at der ikke er nogen skjult dagsorden, der fx kunne handle om besparelser eller omstruktureringer. Vi har haft helt klare spilleregler – og jeg har vidst, at vi har at gøre med tre velfungerende arbejdspladser og tre ledere, som både kender hinanden og kender de borgere, vi arbejder med, siger hun.

Og Jesper Wiese, Hanne Wisler Munk og Marianne Maasbøl er da også helt enige om, at de hver især har lært en hel masse – både om deres arbejdsplads og om deres egen ledelsesstil.

– Vi er på mange måder dybt forskellige som mennesker og som ledere, og det har været utroligt spændende at blive udfordret på den måde, man gør tingene på. Nogle af os er mere detaljeorienterede og meget tæt på alle beslutninger og afdelingsledere, mens andre af os måske slipper tøjlerne lidt mere. Og det at møde en anden måde at lede på giver masser af gode refleksioner over, hvor man selv kan udvikle sig, fortæller Jesper Wiese.

Et konkret resultat af de to måneders jobrotation er syv forskellige prototyper, som nu skal afprøves i praksis. Nogle af dem gælder for den enkelte arbejdsplads – andre går på tværs (se boks).

– Vi har jo løbende været samlet og har kunnet sparre med hinanden undervejs. Og noget af det, vi alle tre har opdaget, er, at der er brug for, at ledelsen er klædt bedre på til at kunne være pædagogiske ledere. Så derfor er kernen i en af prototyperne et lederudviklingsforløb på tværs af de tre centre, som vi nu skal i gang med at føre ud i livet, siger Marianne Maasbøl. ■

BØRNE- OG UNGDOMSPSYKIATRI

For os har det fx været vigtigt at forklare, hvorfor det er afgørende med et børne- og ungdomspsykiatrisk tilbud i nærområdet, og når en psykisk syg pige så selv fortæller, hvad det betyder, at hendes far eller mor hurtigt kan komme og give hende et knus, ja så gør det, at folk kan forstå, hvad der er på spil

Ronnie Sydbøge, socialpædagog

Kampen i Esbjerg bar frugt

Børne- og ungdomspsykiatrien i Esbjerg overlever efter en ihærdig indsats fra bl.a. de ansatte – og også med støtte fra Socialpædagogerne i Kreds Sydjylland. Det gælder om at sætte ansigt på dem, der bliver ramt af besparelserne, lyder et af rådene fra de ansattes talsmand

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Spændingen var stor, da omkring 30 ansatte og indlagte den 4. april samlede sig i fjernsynsstuen på Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg.

– Vi vidste, at nyheden ville være med i TV Syds udsendelse: Skulle vi lukke eller ej? Ingen af os havde lyst til at sidde alene derhjemme og høre det. Vi ville have muligheden for enten at give hinanden et trøstekram – eller at juble sammen, fortæller socialpædagog Ronnie Sydbøge, der i flere måneder har stået i spidsen for de ansattes kamp for bevarelsen af Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg.

Nyhedsværten tonede frem på skærmen og overbragte budskabet: Planerne om at lukke

Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg er taget af bordet.

Og så brød larmen ellers ud i fjernsynsstuen.

– Vi råbte og skreg. Hoppede og hujede rundt i stuen med armene over hovedet, fortæller Ronnie Sydbøge med et grin.

– Det var ikke kønt at se på... Men det var godt nok sjovt.

Ihærdig indsats

Som vi omtalte i sidste nummer af Socialpædagogen (nr. 7/2016), har truslen om lukning hængt over Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg siden november. I et såkaldt 'omprioriteringskatalog' blev der peget på muligheden for at spare 16 mio. kr. ved at nedlægge de syv døgnpladser, fire dagpladser og akutfunktionen – og i stedet flytte funktionerne til Aabenraa. Siden har såvel ansatte som nuværende og tidligere brugere samt pårørende og Socialpædagogerne i Kreds Sydjylland ydet en ihærdig indsats for at overbevise regionspolitikere om, at det var en rigtig dårlig idé. Og den 4. april bar indsatsen altså frugt.

– Og det er altså fantastisk. Intet mindre end fantastisk, siger Ronnie Sydbøge.

Set i bakspejlet har han en række råd til andre socialpædagoger, der vil prøve at tale imod besparelser:

For det første gælder det om at få sat ansigt på nogle af de mennesker, der bliver ramt af besparelserne – og få deres historie i medierne.

– Folk er ligeglade med, om jeg mister mit arbejde – det er der så mange, der gør. Det afgørende er brugernes historier. For os har det fx været vigtigt at forklare, hvorfor det er afgørende med et børne- og ungdomspsykiatrisk tilbud i nærområdet, og når en psykisk syg pige så selv fortæller, hvad det betyder, at hendes far eller mor hurtigt kan komme og give hende et knus, ja så gør det, at folk kan forstå, hvad der er på spil: Tænk, hvis det var min søn eller min datter.

Drypvis indsats

For det andet er det vigtigt at holde opmærksomheden fanget gennem længere tid.

– For os har det været et forløb på tre en halv måned, og hvis vi kun havde råbt op i starten, ville det være glemt, når politikerne til sidst skulle træffe den endelige beslutning. Men vi har spredt indsatsen ud med mange små dryp, der hver gang har skaffet omtale i medierne: Da vi lavede en underskriftsindsamling fik vi fx både omtale, da vi gik på gaden med flyers, da vi fik borgmesterens underskrift, og da vi til sidst afleverede underskrifterne, fortæller Ronnie Sydbøge.

Et tredje råd går på at invitere politikerne ud på tilbuddet, så de får en forståelse for besparelsernes konsekvens.

Socialpædagogernes Kreds Sydjylland har også været involveret i kampen for bevarelsen af Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg – og kredsformand Michael Madsen har skrevet et hørings svar til regionalpolitikere, hvor han argumenterede imod lukningen. Bl.a. med henvisning til den høje faglighed.

– Jeg tror og håber, at vores hørings svar har en reel betydning, og her er det afgørende, at argumenterne er i orden, siger han.

Konkret fik Michael Madsen input fra tillidsrepræsentanten – og hans råd lyder, at det i en lignende situation gælder om at kontakte den lokale kreds så hurtigt som muligt, så der fx er god tid til at udarbejde et godt hørings svar.

Selvom Ronnie Sydbøge er overordentlig glad for, at Børne- og Ungdomspsykiatrien bliver i Esbjerg, er der et skår i glæden, idet regionspolitikere vil etablere en fælles ledelse for Børne- og Ungdomspsykiatrien i hele regionen.

– Og vi kan godt blive bekymrede for, hvad en fjernledelse kommer til at betyde for kvaliteten. Det er godt at have ledelsen tæt på, siger han. ■

ARBEJDSMILJØ

Fælles initiativ skudt i gang

1.500 medarbejdere, tillidsvalgte og ledere fra kommunale arbejdspladser landet over var samlet i Vejle for at sætte fokus på samarbejdet om et godt psykisk arbejdsmiljø – og skyde SPARK i gang

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Foto: Thomas Søndergaard

Sådan skal SPARK arbejde

Konsulenterne fra SPARK kan støtte kommunale arbejdspladser arbejde med at identificere, håndtere og forebygge de psykiske arbejdsmiljøproblematikker, som findes eller opstår i og omkring løsningen af kerneopgaven.

SPARK's målgruppe er Lokal-MED og trioen (ledere, tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter).

SPARK kan yde støtte i forhold til problemer inden for fire temaer: Forandringer og omstillinger, samarbejdet, vold og trusler og arbejdets indhold, omfang og udførelse.

Læs mere om SPARK på personaleweb.dk/spark

Hvad gør man, hvis arbejdsmængden opleves større end ressourcerne? Hvordan skaber man en fælles forståelse af kerneopgaven? Og hvad skal der til for at undgå, at medarbejderne bukker under for en konstant bølge af forandringer. Det var nogle af de emner, der blev sat fokus på i Vejle den 11. april på en konference, der markerede opstarten på SPARK – samarbejde om psykisk arbejdsmiljø i kommunerne.

Initiativet er aftalt mellem KL og Forhandlingsfællesskabet ved overenskomstforhandlingerne i 2015 og skal gennem dialog og faglig støtte medvirke til at understøtte kommunale arbejdspladser arbejde for et godt psykisk arbejdsmiljø.

– Med etableringen af SPARK sender vi et tydeligt signal om, at vi som parter prioriterer at samarbejde om det her – og vi opfordrer alle til at tage fat, for det er ude på den enkelte arbejdsplads, det gode arbejdsmiljø skabes, lød det fra Michael Ziegler (K), formand for KL's Løn- og Personaleudvalg.

Fra maj kan kommunale arbejdspladser få besøg af de fire SPARK-konsulenter, som blev præsenteret på konferencen for de 1.500 fremmødte medarbejdere, tillidsvalgte og ledere fra kommunale arbejdspladser.

– Vi ved selvfølgelig godt, at de 25 mio. kr., der er at gøre godt med i SPARK, ikke rækker langt med det antal kommunale arbejdspladser, vi har. Men vi håber, at det kan være en katalysator, der

kan være med til at sparke lokal energi og engagement ind i arbejdsmiljøarbejdet, så vi kommer til at opleve, hvordan de gode eksempler breder sig, sagde formand for Forhandlingsfællesskabet, Anders Bondo Christensen.

Trio i samlet flok

I løbet af dagen havde deltagerne mulighed for at vælge mellem fire sessioner, der tog udgangspunkt i de temaer, SPARK kan yde støtte i forhold til: Forandringer og omstillinger, samarbejdet, vold og trusler samt arbejdets indhold, omfang og udførelse.

Mange arbejdspladser havde valgt at sende flere medarbejdere afsted – som Aktivitet og Bostøtte i Middelfart Kommune, hvor socialpædagog og tillidsrepræsentant Pia Dahl Michelsen var afsted sammen med både arbejdspladsens leder og arbejdsmiljørepræsentant.

– Det er meget inspirerende for os at være her sammen, for selvom arbejdsmiljø jo er alles ansvar på en arbejdsplads, så spiller vi, trioen, selvfølgelig en væsentlig rolle. Og vi over os hele tiden i at blive endnu bedre til at skabe rammerne for et godt psykisk arbejdsmiljø, lød det fra Pia Dahl Michelsen, som kunne nikke genkendende til flere af de temaer, konferencen satte fokus på.

– Vi forsøger at være på forkant med forandringer, vi arbejder meget med at gøre risikovurderinger til en naturlig del af arbejdet, vi kæmper for fagligheden – og så har vi løbende fokus på kerneopgaven, der jo hele tiden ændrer sig i kraft af de forandringer og rammer, vi underlægges. Så det er nogle super relevante og vedkommende oplæg og sessioner, vi oplever i dag, sagde hun.

Fra shit til hit

En af de allermest velbesøgte sessioner handlede om det gode samarbejde – om hvordan det opnås, og hvad gevinsterne er. Her kunne deltagerne bl.a. høre, hvordan en socialpædagogisk arbejdsplads har forbedret trivslen. Med en målrettet indsats over to år har botilbuddet Løvdal, der er et

botilbud i Aalborg Kommune til borgere med lavt funktionsniveau, som har en udadreagerende og/eller selvskadende adfærd, sat fokus på at skabe et godt psykisk arbejdsmiljø ved at styrke samarbejdet og fællesskabet på arbejdspladsen.

– Samarbejde kommer man langt med – og jeg plejer gerne at sige, at vi er gået fra shit til hit, lød det fra tillidsrepræsentant Per Bleiken Hansen, som holdt oplægget sammen med sin leder, Anne Louise Dall.

– I den tid, jeg har været på Løvdal, har vi nok haft 15 forskellige ledere, og for hver ny leder fulgte en ny retning. Så vi stod med en arbejdsplads udfordret af sygefravær, arbejdsskader, dårlig opgaveløsning, påbud fra Arbejdstilsynet og en udbredt mistillid blandt ledere og medarbejdere, sagde Per Bleiken Hansen.

I dag er der rettet op på samtlige punkter – og det er resultatet af et projekt, der som målsætning har villet gøre ledelse og medarbejdere til ét hold.

– Vi har haft en ekstern konsulent på, og vi har arbejdet intensivt med i fællesskab at lave en trivselsmanual om, hvordan vi gerne vil samarbejde på arbejdspladsen – både ledelse og medarbejdere imellem og medarbejdere imellem – og hvordan vi samarbejder med beboere og pårørende. For samarbejde er nøglen til at skabe trivsel, sagde Anne Louise Dall, som også fortalte, hvordan man på arbejdspladsen har udpeget særlige trivselsambassadører, der bl.a. arbejder med at styrke kollegaskabet i dagligdagen.

– Nu snakker vi kerneopgave og faglighed på Løvdal, og vi kan tydeligt mærke, at vores beboere trives, fordi medarbejderne har fået det godt, sagde hun.

Deltagerne kunne også opleve arbejdsmiljø- og udviklingskonsulent i Team Arbejdsliv Eva Thoft, som gav sit bud på, hvad der er afgørende for et godt samarbejde på arbejdspladsen.

Få defineret kerneopgaven

– Når jeg som konsulent er ude på arbejdspladserne og spørger ind til, hvad de synes, der er med til at skabe det gode samarbejde, så lyder svaret ofte kollegerne, ledelsen, arbejdsmiljøet og opgaveløsningen. Og jeg synes faktisk, at den sidste, opgaveløsningen, kunne trænge til lidt mere opmærksomhed, sagde Eva Thoft, som opfordrede til, at man arbejder mere målrettet med at definere kerneopgaven.

– Det er utrolig vigtigt for det psykiske arbejdsmiljø og for arbejdspladsens sociale kapital, at man tager snakken om, hvordan de daglige opgaver hænger sammen med kerneopgaven – og arbejder med at få et fælles sprog og nogle fælles mål. For samarbejde og fælles opgaveløsning styrker relationerne på en arbejdsplads, lød det fra Eva Thoft.

Også Pia Ryom, psykolog på Aalborg Universitetshospital, havde kerneopgaven i fokus i sit oplæg på SPARK konferencen:

– Hvis man vil udvikle den kollektive og organisatoriske robusthed, så er man nødt til at definere kerneopgaven – og gøre det meget konkret. Trivselsproblemer på arbejdspladsen skyldes ofte, at vi ikke er enige i måden, vi udfører kerneopgaven på, og derfor er det så utrolig vigtigt, at vi bliver skarpe på først at definere, hvad det er, vi er sat i verden for – og derefter bliver enige om, hvad det konkret betyder for de forskellige funktioner, vi udfører. ■

SAMARBEJDE Deltagerne på SPARK-konferencen kunne bl.a. møde tillidsrepræsentant Per Bleiken Hansen (th) og leder Anne Louise Dall fra Botilbuddet Løvdal, hvor man har løftet det psykiske arbejdsmiljø markant ved at styrke fællesskabet og samarbejdet på arbejdspladsen.

BØGER

Redigeret af Maria Rørbæk

Broen til det andet menneske

Af Per Schultz Jørgensen

Stop din egen talestrøm og lyt til den anden inden ensomheden tager over. Sådan lyder opfordringen fra denne bogs forfatter, psykolog Per Schultz Jørgensen. Han mener, at de monologe træk i vores kultur er på fremmarch – mens de dialogiske taber terræn. Sådan at en 'samtale' i højere og højere grad består af to enetaler, hvor man skiftes til at være på og fortælle – uden egentlig at lytte til hinanden og forbinde sig med hinanden.

Per Schultz Jørgensen slår fast, at vi lever i en individualiseret verden, der lægger stor vægt på den enkeltes præstation og eksponering af sig selv, men i virkeligheden er det i mødet med andre mennesker, at vi bliver anerkendt og bekræftet i, hvem vi er. I bogen belyser han, hvordan vi mennesker skaber sociale relationer – fra korte og måske lidt overfladiske kontakter til forbundethed og dyb samhørighed. Og han gør det både med referencer til socialpsykologisk forskning, hverdags erfaringer, eksistentiel tænkning og litteratur. For i Per Schultz Jørgensens øjne er det altafgørende at forstå, hvad der sker i selve relationen, når vi er sammen – og hvordan den kan udvikles og styrkes. Ellers risikerer vi at efterlade hinanden ensomme midt i den store flok.

Kristeligt Dagblads Forlag. 220 sider. 249,95 kr.

Autismevenlig undervisning

Af Charlotte Ryhl

Arbejder du med undervisning af børn med autismespektrumforstyrrelse, ASF? Enten som lærer eller socialpædagog i såvel et alment som et specialtilbud? Eller er du studerende med interesse for feltet? Så er denne bog måske noget for dig. Formålet med bogen er dels at præsentere en grundlæggende viden om ASF i et lettilgængeligt sprog, dels at præsentere nogle konkrete redskaber til at udføre autismevenlig undervisning.

Redskabskassen indeholder kapitler om såvel didaktiske overvejelser som forældresamarbejde og forberedelse samt om relationen mellem eleven med ASF og underviseren. Derudover er der et kapitel med helt konkrete tips og tricks, der spænder fra at sørge for en god start på dagen i form af morgenmad og håndtryk til eleverne – til fx at skabe overblik for eleverne ved at lave et dagsskema på tavlen. Bogens forfatter er autoriseret psykolog og ejer af firmaet Autismevidne – samt ansat ved Børnehus Sjælland i Næstved og ekstern lektor på Københavns Universitet. Baggrunden for bogen er bl.a., at antallet af inkluderede børn med ASF i folkeskolen er stigende, og at mange undervisere derfor efterlyser viden om målgruppen.

Hans Reitzels Forlag. 163 sider. 275 kr.

At ville noget med nogen

Af Steen Nepper Larsen

Denne bog bærer undertitlen: Filosofiske og samfundskritiske fragmenter om dannelse og pædagogik – og der er med bagsidetekstens ord tale om 'en tour de force gennem pædagogikkens idehistorie' samtidig med, at der lægges en 'kritisk diagnostik ned over samtiden'. Bogens første kapitel bærer overskriften: 'Dannelse – et vitalt begreb i virkningshistoriens slipstrøm', og her bliver det bl.a. belyst, hvad dannelse overhovedet er for en størrelse. Bl.a. med citater som: 'Målet for dannelse er: at lære at tænke', og dannelse kan bestemmes som 'det reflektive og kommunikative kraftfelt, hvor der forlanges en intergrering af alle livets og kunstens goder såvel som alt vidensindhold'. Og: 'Dannelsesprocessor giver mulighed for, at man kan træde ud af og hæve sig op over den samfundsmæssige arbejdsdeling og i momenter sætte ånden fri'. Men ifølge forfatteren er dannelse i dag kommet under pres, og pædagogikken underlægges konkurrencestatens paradigme om livslang læring og kravet om indholdsløs omstillingsparathed. Forfatteren ønsker med bogen at løfte dannelsesspørgsmålet op som et samtids- og samfundskritisk anliggende – og invitere til at diskutere hvilken vej, samfundet bør bevæge sig.

Turbine Akademisk. 168 sider. 195 kr.

Mentalisering i organisationen

Redigeret af Heino Rasmussen og Janne Østergaard Hagelquist

Her kommer en indføring i begrebet mentalisering med fokus på organisationen. Mentalisering defineres som: 'Fokus på mentale tilstande hos en selv og andre, især i forbindelse med forklaring af adfærd', og bogen handler bl.a. om mentaliserende ledelse, hvor man som leder bl.a. forsøger at se på sig selv og den påvirkning, man har på andre. Som den ene af bogens redaktører, Heino Rasmussen, siger: 'Mentalisering avler mentalisering, og der er behov for at forstå de dynamikker, som går fra ledere via medarbejdere videre ud til borgere'. Bogen henvender sig især til ledere, konsulenter og medarbejdere i sociale organisationer som fx døgninstitutioner, kommunale familieafdelinger og skoletilbud for udsatte – og bogen indeholder bl.a. et helt kapitel om ledelse og organisation på døgnområdet samt en række andre konkrete eksempler på arbejdet med mentalisering. Fx i forbindelse med rådgivning og projektarbejde på det sociale område. Bogens overordnede tema er: Hvordan kan man integrere mentalisering i sociale organisationer og dermed skabe optimale rammer om kultur, struktur og ledelse?

Hans Reitzels Forlag. 310 sider. 350 kr.

HANDICAPPOLITIK

Hvor skal vi hen nu?

Socialpædagerne inviterer sammen med LEV og FOA til tre debattmøder om kursen for handicappolitikken

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Nogle gange kan historien være en øjenåbner, og for mange fik de tre dokumentarfilm i serien 'De åndssvages historie', der er blevet vist i flere omgange på DR siden nytår, tankerne i gang omkring den aktuelle udvikling på det handicappolitiske område.

Det er i hvert fald udgangspunktet for tre debattmøder, som Socialpædagerne sammen med LEV og FOA inviterer til i løbet af maj måned. Her er der fokus på dansk handicappolitik, menneskeværd og lige rettigheder.

For nok er der sket en utrolig udvikling siden Åndssvageforsorgens dage – men er de seneste nedskæringer og signalændringer et tegn på, at politikken på området er ved at slå bak?

'Handicappolitikken er under pres – særligt indsatsen i forhold til mennesker med meget betydelige og komplekse handicap. Regeringen prioriterer tilsyneladende ikke handicapområdet som en del af kernevelfærden, og området har været udsat for omfattende besparelser i landets kommuner', lyder det

dystert konstaterende i invitationen til møderne.

'De åndssvages historie' skildrer bl.a. gennem øjenvidneberetninger livet som anbragt i den gamle Åndssvageforsorg – med fortællinger om eksklusion fra samfundet, tvangssteriliseringer, fikseringer og tvangsarbejde.

Men filmene er også historien om den nye socialpædagogiske faglighed, der gjorde op med Åndssvageforsorgen og udviklede indsatsen ud fra nye værdier om inklusion, værdighed og lige menneskerettigheder. Værdier, som ifølge parterne bag debatturnéen stadig skal være blandt grundpillerne i fremtidens handicappolitik.

'Man må stille sig selv det spørgsmål, om det virkelig kan være rigtigt, at tre store organisationer skal gå sammen for at skabe debat om medmenneskers værd, værdighed og liggeret i 2016? Svaret er, ja desværre! De seneste 10 år har tendensen været, at grundlæggende handicappolitiske værdier og menneskesyn bliver udfordret', hedder det i oplægget.

De tre arrangementer foregår i samarbejde med de lokale pædagogiske uddannelser på University College fra kl. 13-18, og det er 10. maj i Odense, 17. maj i Aarhus og 19. maj i København. ■

Arrangementet er gratis for Socialpædagogernes medlemmer. Tilmeld dig på LEV's hjemmeside via www.kortlink.dk/kyxe

NOTER

Hus Forbi fejrer 20 års jubilæum

De er blevet en naturlig del af gadebilledet – socialt udsatte, der sælger den landsdækkende avis Hus Forbi. Det allerførste eksemplar af Hus Forbi udkom i august 1996, og dermed kan avisen i år fejre 20 års jubilæum. Det markeres med en vandreudstilling, som starter sin turne på Arbejdermuseet i København i maj. Udstillingen fokuserer på, hvordan Hus Forbi har været med til at give udsatte et indtægtsgrundlag og en identitet – men den fortæller også historien om foreningen Hus Forbi, der gennem 20 år har udbredt historier fra mennesker på bunden af samfundet. På udstillingen kan man bl.a. møde forskellige socialt udsatte, der giver et personligt indblik i deres tanker om livet og drømme om fremtiden.

tln

For få nattevagter i træk smadrer rytmen

Hvis man gerne vil ændre sin døgnrytme, så man kan sove om dagen, skal man have mere end tre nattevagter i træk. Det viser et nyt studie fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø og Københavns Universitet, hvor forskere har undersøgt kroppens reaktioner på natarbejde. Studiet er omtalt i nyhedsbrevet fra Videncenter for Arbejdsmiljø, hvor forskerne konkluderer, at kroppen hos natarbejdere først er tilpasset natarbejdet efter syv nattevagter i træk. Natarbejde har i tidligere undersøgelser vist sig at være forbundet med dårlig søvn, dårligere kognitive funktioner i hjernen og risiko for mave-tarm- og hjerte-kar-sygdomme samt brystkræft.

tln

Populær bog tilgængelig igen

Den første udgave af publikationen 'Socialpædagogik i arbejdet med mennesker med sindslidelser' af Jan Jaap Rothuizen og Peter Boldsen blev udsolgt på under en måned. Men nu er der trykt nye eksemplarer, som man derfor kan bestille i trykt udgave ved at skrive til webmaster@sl.dk. Bogen er gratis, men der tages betaling for porto. Bogen kan også downloades på www.sl.dk/psykiatri2016. I publikationen kommer forfatterne med eksempler på, hvorfor der er gode grunde til at inddrage socialpædagerne i arbejdet med mennesker med sindslidelser og beskriver, hvad socialpædagogikken har at byde på fagligt på inden for psykiatrien.

tln

Velkomstpakke til 1.100 AMR'er

En taske, relevante pjecer om arbejdsskader, ulykker, risikovurderinger og vidensbanken, et vendespil om arbejdsmiljø – og Socialpædagogernes Arbejdsmiljøstrategi. Det er nogle af de værktøjer, der netop er blevet pakket og sendt ud til de knap 1.100 medlemmer af Socialpædagerne, som også er valgt som arbejdsmiljørepræsentanter på deres arbejdsplads. Velkomstpakken, som indeholder inspiration og hjælp i rollen som arbejdsmiljørepræsentant, er en del af den arbejdsmiljøstrategi, der blev vedtaget på kongressen i 2014 – og fremover vil alle nyvalgte arbejdsmiljørepræsentanter, som er medlem af Socialpædagerne, få tilsendt velkomstpakken fra den lokale kreds.

tln

KONTANTHJÆLPSLOFTET

AE: Tusinder ryger ud i fattigdom

16.400 personer – og heraf op mod 11.000 børn – vil ryge under fattigdomsgrænsen efter indførelsen af kontant-hjælpsloftet, viser ny analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Næsten 11.000 børn – så mange vil blive ramt af det nys indførte kontant-hjælpsloft i sådan en grad, at de ryger ned under fattigdomsgrænsen. Og dertil vil 5.500 voksne ryge samme vej, så i alt 16.400 personer bliver ramt, viser en analyse fra Arbejdsbevægelsens Erhvervsråd (AE).

De tal, analysen bygger på, er hentet fra det datagrundlag, den nye lovgivning er baseret på, men den fattigdomsgrænse, analysen opererer med, svarer til den tidligere regerings grænse. Dog er der foretaget den modifikation, at den nu afskaffede

fattigdomsgrænse opererede med en treårig periode, hvor man altså skulle være under fattigdomsgrænsen i tre år i træk for at 'tælle med', mens AE i sin nye analyse kalkulerer med etårs-fattige – altså personer, der gennem et år ligger under fattigdomsgrænsen. Generelt er det omkring en fjerdedel af de etårs-fattige, der er fattige tre år i træk, noterer AE.

Når så mange børn bliver ramt, skyldes det, at ordningen er lavet sådan, at enlige forsørgere rammes hårdest. AE-analysen viser, at 13.700 af de 16.400 personer, der vil blive ramt, er enten voksen eller barn i en familie med en enlig forsørger med et eller flere børn.

AE har også analyseret på, hvordan kontant-hjælpsloftet rammer forskellige etniske grupper. Her viser tallene, at ca. 9.300 af de ramte er af dansk oprindelse, mens 3.000 er indvandrere, og 4.000 er efterkommere. Af disse 4.000 er langt de fleste hjemmeboende børn af indvandrerforældre, der bliver ramt af de nye regler.

Endelig viser analysen, at det udelukkende er personer, der bor til leje, der rammes af kontant-hjælpsloftet. 12.000 af de 16.400, der rammes, bor i almene boliger.

Langsigtede konsekvenser

Dagbladet Politiken gengav ved lanceringen af AE-analysen tal fra beskæftigelsesministeriet, der viser, at en enlig forsørger med et barn på 10 år og en husleje på 6.000 kr. om måneden efter indførelsen af kontant-hjælpsloftet går fra at have et rådighedsbeløb på 9.600 kr. til 7.200 kr. om måneden.

Men ligesom den nuværende Venstre-regering altså ikke anerkender den forrige regerings fattigdomsgrænse, mener V-regeringen, modsat tallene i AE-analysen, heller ikke, at indførelsen af kontant-hjælpsloftet vil sende flere ud i fattigdom. I en mail til Dagbladet Politiken skriver beskæftigelsesminister Jørn Neergaard:

– Jeg anerkender ikke, at kontant-hjælpsloftet gør flere mennesker fattige. Det kræver

en skarp prioritering i hverdagen, men det er til at leve for. Det bedste, der kan ske for kontant-hjælpsmodtagere, er, at de kommer i job og kan forsørge sig selv. Det er også det bedste for børnene, som oplever, at deres forældre går på arbejde, skriver ministeren til Politiken.

Modsat ministeren er oppositionen og en række organisationer dybt bekymrede for konsekvenserne af loftet.

'Der er en reel risiko for, at man reproducerer den negative sociale arv', skrev således Børnerådet, der rådgiver regeringen om børn og unges vilkår, i sit høringssvar, og også Socialpædagogernes formand, Benny Andersen advarer om de langsigtede konsekvenser:

– Det er helt urimeligt, at så mange børn rammes – det er livschancer, der tages fra dem. Hvilken nytte skulle det gøre at skubbe så mange børn ud i stærkt forringede livsvilkår? Det strider direkte mod alle tanker om at tænke langsigtet og i menneskelige og sociale investeringer, siger han. ■

Landsmøde i ældrenetværket

1. – 2. juni 2016 på Severin Kursuscenter i Middelfart

Tema: 'KRAP – en socialpædagogisk metode' v. cand.psych. Peter Storgaard og 'KRAP i praksis' v. vicecenterleder Kirsten Agerskov fra Handicapcenter Nordøstfyn

Tilmeldingsfrist: 2. maj 2016

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/ældre2016

EGET VÆRELSE

Støttekontaktpersonen er en livline

Ankestyrelsen har undersøgt kommunernes praksis med at anbringe unge på eget værelse. Der er både fordele og ulemper – og støttekontaktpersonen spiller en vigtig rolle

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Det er trygt, at der er nogen, der kan gribe mig, hvis jeg skulle 'falde'. Det er jo første gang, at jeg står på egne ben.'

Sådan omtales støttekontaktpersonen af en 20-årig pige, der er anbragt på eget værelse. Hun er en af otte anbragte unge, der kommer til orde i en ny undersøgelse, som Ankestyrelsen har lavet om kommunernes praksis i forhold til anbringelser på eget værelse.

'Næsten alle de unge beskriver støttekontaktpersonen som en livline', konkluderes det i rapporten.

'For alle de interviewede unge har støttekontaktpersonen en særlig betydning i forhold til at få hverdagen til at fungere. De unge fortæller, at det især er støttekontaktpersonen, som de kontakter, hvis de har brug for at mødes med nogen blot for at tale, eller hvis de unge har konkrete problemer, som de har brug for hjælp til', står der.

Vækkes om morgenen

En 16-årig pige siger fx:

– Det går også bedre i skolen. Derhjemme kunne jeg lægge mig til at sove og være ligeglad. Men nu ringer min støttekontaktperson eller en af de andre støttekontaktpersoner og vækker mig.

Et andet citat er fra en 16-årig pige, der siger:

– Hun hjælper mig rigtig meget. Vi taler altid sammen, hvis der er noget, som jeg har brug for. Hun kommer tit forbi og ser, hvordan det går. Om der er ryddet op. Og så siger hun, at det ser fint ud – og så bliver jeg glad.

I rapporten bliver der peget på såvel fordele som ulemper

ved eget værelse som anbringelsesform – hvor ensomhed er en af ulemperne.

Det udtrykkes fx af en 17-årig pige, der siger:

– Nogle gange føles det som om, at jeg er helt alene i verden. På opholdsstedet var det nemmere. Der kunne jeg bare gå ind til nogen eller snakke med pædagogerne.

Risikoen for at udvikle misbrugsproblemer er en anden ulempe, og en 17-årig pige advarer:

– Du skal kun gribe muligheden for at bo på eget værelse, hvis du er klar til det. Ellers ender det galt. Det endte rigtig galt for mig første gang. Det var lige efter opholdsstedet, hvor jeg fik en lejlighed. Men den gang begyndte jeg at drikke meget, fordi at det var for hårdt for mig at bo alene.

Følte sig som taber

De unge fremhæver dog også flere fordele ved at bo på eget værelse frem for fx et opholdssted. En pige fortæller fx, at det er positivt at have sit eget:

– Det er mit hjem – det er mig, der bestemmer – og kun mig. Alt omkring mig i lejligheden har med mig at gøre – det er ikke andres ting.

En anden påpeger, at det kan give en bedre selvfølelse at bo for sig selv:

– Tidligere da jeg sagde, at jeg boede på et opholdssted, kunne jeg godt føle mig som en taber. Derfor sagde jeg det heller ikke til så mange. Nu, hvor jeg bor i lejlighed, er jeg lidt mere stolt af at sige, hvor jeg bor.

I en spørgeskemaundersøgelse er kommunerne også blevet spurgt, hvad de ser som fordele, og her nævner hovedparten, at eget værelse kan bruges til at forberede den unge på voksenlivet – og gøre det muligt at arbejde med den unge i nærmiljøet.

I 2014 var seks pct. af alle anbragte i alderen 15 til 17 år anbragt på eget værelse. I 2012 var det ni pct. – så der er altså tale om et fald. ■

Læs Ankestyrelsens rapport på www.kortlink.dk/kyvp

Landsmøde i netværket marginaliserede og udstødte

26. – 27. maj 2016 på Hotel Pejsegården i Brædstrup

Hvad er kerneopgaven i arbejdet med socialt udsatte?

Hvordan gik det til, at kvinder fik valget – med historiske indslag om det social område v. Asbjørn Agerschou. Oplæg v. Ole Sørensen – 'Rebellen fra Langeland'. Oplæg v. Mogens Seider, Fountain House

Tilmeldingsfrist: 4. maj 2016

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/marg2016

Den socialpædagogiske kerne

Synspunkter

Bringes efter en redaktionel vurdering. Synspunkter må højst fylde 8.000 anslag.

Læserbreve

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises.

Læserbreve og synspunkter, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet.

Læserbreve og synspunkter sendes til redaktionen@sl.dk

Vi skal opbygge konkrete færdigheder og viden og trække på det, andre fagligheder ved og kan, men indarbejde det i relationsarbejdet på en måde, så det er det relationelle fokus, der styrer den socialpædagogiske indsats

Af Peter Westergaard Sørensen

I en tid, hvor dokumentationskravet er voldsomt stigende, hvor der stilles krav om bevidste metodevalg, gerne baseret på evidens, hvor økonomien strammer til, og hvor den sundhedsfaglige begrebsverden i stigende grad udfordrer den pædagogiske faglighed, er det nødvendigt at huske os selv og vores omverden på, hvad den socialpædagogiske kerne egentlig er. Hvad er det, socialpædagoger kan, som andre fagligheder ikke kan?

På et kursus for nylig skulle vi i et gruppearbejde drøfte en borger og det tilbud, han modtager. Borgerens kontaktpædagog sagde som indledning, i et behjælpeligt forsøg på at skabe en fælles forståelse af borgerens situation:

– Hvis I lige skal vide lidt om ham, er der tale om en skade i frontallappen.

Bemærkningen, der på ingen måde er enestående i den hverdag, jeg færdes i, ser jeg som et udtryk for, i hvor høj grad den sundhedsfaglige og naturvidenskabelige diskurs efterhånden dominerer også i pædagogiske miljøer. Det er uden tvivl rigtigt, at borgeren har en sådan skade, men er det virkelig skaden, der beskriver ham som menneske og fastlægger, hvilken pædagogisk tilgang vi skal have til ham?

I andre sammenhænge hører jeg om nødvendigheden af neuropædagogiske screeninger, så vi kan fastslå borgerens udviklingsalder eller lokalisere de begrænsninger, en hjerneskade giver, og derudfra tilrettelægge de adækvate handlinger. Den slags screeninger og andre udredninger giver os relevant, brugbar og vigtig viden, men det er ikke screeningerne i sig selv, der kan fastlægge pædagogikken. Screeningerne er hjælpemærktøjer, men jeg oplever, at de efterhånden indtager status af pædagogiske facitlister.

Det pædagogiske felt er ligeledes udfordret af en generel mål/middel-tankegang, hvor vi presses ind i forsimplede årsags/virkningssammenhænge. De præskriptive og

kausale tankegange dominerer, og de risikerer, hvis vi ikke er opmærksomme, at undergrave dét, socialpædagogikken egentlig handler om.

Socialpædagogik er ikke naturvidenskab, men derimod i sin kerne en etisk disciplin. Socialpædagogen søger igennem relationsarbejde at understøtte borgerens mulighed for et selvstændigt og meningsfuldt liv. Det etiske fokus er afgørende, da borgerens selvstændighed næsten altid kun kan opnås gennem midlertidige eller varige, asymmetriske afhængighedsrelationer.

Relationsarbejdet

Socialpædagogikkens kerne er relationsarbejde. På Søndervang, der er et beskæftigelses-, aktivitets- og samværstilbud i Sønderborg Kommune, er det første man ser, når man træder ind, en hvid halvmur, hvor der med store, sorte bogstaver står: 'Livskvalitet gennem relationer'. Udsagnet er Søndervangs motto, men udtrykker samtidig meget præcist det, socialpædagogik efter min opfattelse handler om, uanset hvilken målgruppe vi har med at gøre.

Udsagnet er simpelt, men indebærer samtidig en kolossal kompleksitet, når det foldes ud. Relationsarbejde opererer på

mindst fire relationsniveauer i de direkte borgerrettede indsats:

Relationen til sig selv

For et menneske med meget betydelige funktionsnedsættelser handler relationen til sig selv om overhovedet at have en oplevelse af sig selv som et individ. At være en bevidsthed i en selvstændig krop.

For andre handler det om at have en oplevelse af sig selv som et menneske med en egenverdi. At være noget unikt i kraft af sig selv, at være et menneske med rettigheder, at have egne drømme og mål, at have en stemme i verden. Nogle gange om at hvile i sig selv – at kunne mærke sine egne behov og følelser.

Relationen til andre

Det er i samspillet med andre, at vi bliver til som mennesker. Det er kvaliteten af de relationer, vi indgår i, som definerer os som individer, og det er de modsvar, vi får af andre på vore handlinger, og den måde, vi svarer på andres, der fortløbende skaber social mening. Vi er dermed hinandens forudsætnings. Relationen til andre som socialpædagogisk fokus handler både om kvaliteten af de relationer, der opbygges mellem medarbejdere og borgere, og om de relationer borgerne med støtte kan opbygge til deres nærmeste netværk og hinanden.

Relationen til det skabende

Mennesket har et iboende behov for at skabe. Et behov for at være medskabere af værdier, hvad enten disse er af produktiv eller kreativ karakter, eller nogen gange blot et behov for at skabe konkrete, fysiske forandringer i sin omverden. En sund relation

Relationsarbejdet er efter min opfattelse det socialpædagogiske dna, vi med stolthed og selvfølelse skal fremvise for andre i det daglige samarbejde

til det skabende er identitetsudviklende. Vi skaber noget i verden, som ikke var der tidligere, og det skabte udvikles samtidig i os selv, som noget vi nu er og kan. Det kan handle om kunst, men også om at tage opvasken, at deltage i et arbejde, at bygge med Lego, at flytte et møbel osv.

Relationen til omgivelserne

Relationen til omgivelserne handler om reelt at være og at opleve sig inkluderet i samfundet som et ligeværdigt medlem. En medborger med rettigheder og forpligtigelser som alle andre, og hvor deltagelse er det essentielle.

De fire relationsniveauer hænger sammen og overlapper hinanden. Arbejdet på et niveau medfører forandringer og udviklingsmuligheder på de øvrige.

Relationsbegrebet er mangetydigt, og hvert enkelt niveau kræver særlige færdigheder og viden af pædagogen for, at den socialpædagogiske praksis kan udfolde sig hensigtsmæssigt. Der er en række hjælpediscipliner, pædagogen kan trække på, og andre fagligheder vi må samarbejde med. Men primært handler relationsarbejde om at kunne udøve anerkendelse og dømmekraft og om evnen til at være autentisk tilstede i nuet.

Den særlige pædagogiske faglighed er dermed dels at kunne tilrettelægge relationsforløb ud fra faglige og etiske overvejelser, men først og fremmest at kunne aflæse nuets muligheder for udviklende relationsarbejde og krav til anerkendende handling – baseret på solid faglig viden om tilknytningsteorier, kommunikation, udviklingsstadier, socialisering, motorik, sanseintegration osv. Dermed indebærer det særligt socialpædagogiske en udfordring af de præskriptive og kausale kontekster, der er en uomgængelig og også nødvendig del af det offentlige system.

Udfordringen

Den socialpædagogiske kerne er relationsarbejde, men vi udlever den ikke frigjort fra de samfundsmæssige krav og forventninger, der generelt stilles til offentlig virksomhed. Der skal være styr på ressourcerne, og indsatsernes effekter skal kunne dokumenteres.

Som pædagoger inden for det socialpædagogiske felt skal vi derfor stille os åbne og konstruktive over for de brydninger og dilemmaer, der opstår i sammenstødene mellem faglige, økonomiske, politiske og generelle samfundsmæssige dagsordner. Samtidig er der ingen opgaver inden for det offentlige,

der kan løses monofagligt. I ethvert forløb, vi indgår i, er der andre fagpersoner involveret med deres særlige fagsprog, viden, kunnen, mål osv.

Ud over de fire relationsniveauer i det direkte borgerrettede arbejde skal pædagogerne dermed yderligere mestre den åbne tilgang til kontekstuelle brydninger – samt evnen til relationel koordinering imellem forskellige fagligheder.

Kernen

Samlet set består den socialpædagogiske kerne af mindst fire niveauer af relationsarbejde i de direkte borgerrettede forløb, der igen indlejres i pædagogens evne til relationel koordinering samt evnen til at møde kontekstuelle brydninger konstruktivt, kreativt og åbent.

Vi skal opbygge konkrete færdigheder og viden og trække på det, andre fagligheder ved og kan, men i den faglige tilgang skal vi indarbejde dette i relationsarbejdet på en sådan måde, at det er det relationelle fokus, og ikke det enkelte værktøj eller andre discipliner, der styrer den socialpædagogiske indsats.

Dette udgør det særlige, som socialpædagogikken bør byde ind med – som den særlige faglighed i mødet med omgivelserne og de diskurser, der ellers opleves udfordrende og nogle gange direkte invaderende.

Relationsarbejdet er efter min opfattelse det socialpædagogiske dna, som vi med stolthed og selvfølelse skal fremvise for andre i det daglige samarbejde. ■

Peter Westergaard Sørensen er områdeleder for det beskyttede beskæftigelse og samværs- og aktivitetstilbud på handicapområdet i Sønderborg Kommune.

Hvad ved vi om sammenbrud?

Af Inge Bryderup

Både international og national forskning har i flere år peget på, at manglende stabilitet i anbringelsesforløbene er en af årsagerne til, at børn og unge, der er anbragt uden for

hjemmet, klarer sig markant dårligere end andre børn og unge med hensyn til uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet og generel trivsel.

Rockwool Fondens forskning viser, at fire ud af 10 anbragte børn oplever mere end én anbringelse: 21 pct. oplever to anbringelser, 9 pct. bliver anbragt tre gange, mens de sidste 10 pct. anbringes fire eller flere gange i løbet af deres barndom.

Forskning fra SFI fra 2007 viser også, at fire ud af 10 anbragte unge har oplevet enten sammenbrud eller planlagte skift i den første periode, efter at de er blevet anbragt, og at en stor andel af alle sammenbruddene sker inden for det første år af anbringelsen.

Andre undersøgelser viser, at især børn, der anbringes i førskoleårene, oplever mange anbringelser i form af, at de cirkulerer frem og tilbage mellem anbringelsessteder og de biologiske forældres hjem. Nogle børn oplever således adskillige korterevarende anbringelser og mislykkede genforeninger.

Samtidig viser Fallesens registerundersøgelser, at de børn, som oplever den største grad af ustabilitet i anbringelsen, kommer fra de mest ustabile og socialt belastede hjem. Det vil sige, at de mest udsatte børn, som har brug for den største grad af stabilitet i anbringelsen, synes at have den største risiko for fortsat at opleve manglende kontinuitet i deres forløb.

Hvad gør man, hvis man gerne vil vide mere om omfanget af sammenbrud i anbringelser både aktuelt og i et historisk perspektiv? Det er desværre ikke muligt at trække tal om sammenbrud i anbringelser hverken fra Danmarks Statistiks Statistikbank eller fra Ankestyrelsens Statistikbank.

Der findes heller ikke tal for sammenbrud i de forskellige anbringelsesformer.

Ankestyrelsen viser dog i deres årlige rapporter om anbringelsesstatistik tal på antallet af sammenbrud. Sammenbrud defineres her ved enten, at barnet/den unge forlader anbringelsesstedet og/eller, at anbringelsesstedet opgiver at gennemføre anbringelsen. I den seneste årsrapport fra 2015 fremgår det fx, at der i årene 2010-2014 har været sammenbrud i mellem 5,6 og 5,4 pct. af alle anbringelser i denne periode, altså en rimelig konstant andel over en femårig periode. Følgende tal fremgår af årsrapporten fra 2015 – tallene i parentes forklares nedenfor:

2010	713 sammenbrud (307)
2011	677 sammenbrud (304)
2012	585 sammenbrud
2013	565 sammenbrud
2014	604 sammenbrud

Vil man gerne blive endnu klogere, kan man gå tilbage til tidligere årsrapporter fra Ankestyrelsen. I årsrapporten fra 2011 angives det, at der i alt har været 307 ophør i anbringelser i 2010, der kan karakteriseres som sammenbrud i henhold til Ankestyrelsens egen definition. Det er væsentligt færre end de 710 sammenbrud, der fremgår af rapporten fra 2015 for samme år, altså 2010. I årsrapporten fra 2012 er der angivet i alt 304 sammenbrud i 2011, hvilket også er væsentligt mindre end det, der er opgjort i den seneste rapport fra 2015, hvor der er angivet 678 sammenbrud i 2011.

Klogere? Nej. Mere forvirret? Ja. ■

Inge Bryderup er professor ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde på Aalborg Universitet.

- Hvilken viden er der efter din mening mest brug for i forhold til sammenbrud i anbringelser?
- Hvor kunne man efter din mening bedst sætte ind for at undgå sammenbrud?
- Hvad kan man gøre for at minimere de negative følger af sammenbruddene?

Deltag i debatten på socialpaedagogen.dk/prik